

Miljoenennota 2017

De Miljoenennota voor u doorgelicht

Prinsjesdag 2016: sterker uit de crisis

Prinsjesdag is een dag van tradities. De rijtoer door Den Haag, de Troonrede in een mooi versierde Ridderzaal, het aanbieden van de Miljoenennota en niet te vergeten de hoedjes op het Binnenhof. Een andere traditie is het uitlekken van de voorstellen. De plannen van het kabinet voor het komende jaar lagen vorige week al op straat. In deze nieuwsbrief kunt u zien of de uitgelekte stukken inderdaad overeenkomen met de Miljoenennota.

Koning Willem-Alexander vertelde in zijn Troonrede dat bijna iedereen er volgend jaar in koopkracht op vooruit gaat. Sinds enkele jaren groeit de Nederlandse economie weer bestendig. De verwachte groei voor 2017 komt, ondanks de Brexit, uit op 1,7%. De woningmarkt is aangetrokken en de kostenstijgingen in de zorg zijn ingeperkt. Het begrotingstekort daalt volgend jaar naar 0,5% en ook de staatsschuld daalt snel richting 60% van ons nationaal inkomen. Steeds meer mensen vinden weer werk. Na 2014 kwamen er in ons land meer dan 225.000 banen bij. Stap voor stap is de werkloosheid teruggedrongen naar 5,8%.

Het Belastingplan 2017 is een belangrijk onderdeel van de plannen van het kabinet. Veel van de voorgestelde lastenverlichtingen vinden via belastingheffing en toeslagen plaats. Het lang verwachte voorstel om het pensioen in eigen beheer van de directeur-grotaandeelhouder te veranderen is eveneens opgenomen in het Belastingplan 2017. Net zoals andere fiscale pensioenmaatregelen die gericht zijn op het vereenvoudigen van de fiscale regelingen voor pensioenen. De aanpassing van de vermogensrendementsheffing en het schenkingsrecht werd vorig jaar al aangekondigd.

In deze nieuwsbrief vindt u een selectie van de voorstellen die het kabinet op Prinsjesdag presenteerde; wij bespreken deze op hoofdlijnen.

Wij houden u niet alleen met Prinsjesdag op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Dat doen wij het hele jaar door. Via onze website en via onze tweewekelijkse nieuwsbrief. Kijk maar eens op www.aegonadfis.nl. Wilt u reageren? Mail dan naar adfis@aegon.nl.

Wij wensen u veel leesplezier.

Den Haag, 21 september 2016
Het team van Aegon Adfis
Adviesgroep Juridische en Fiscale Zaken

Inhoudsopgave

Deel 1 - Prinsjesdag

1 Miljoenennota 2017

- 1.1 Inleiding
- 1.2 Belangrijkste punten begroting 2017
- 1.3 Koopkrachtcijfers 2017
- 1.4 Pensioenstelsel onder druk
- 1.5 Woningmarkt herstelt zich

2 Belastingplan 2017

- 2.1 Inleiding
- 2.2 Heffingskortingen, belastingschijven en -tarieven
- 2.3 Overzicht heffingskortingen, belastingschijven en -tarieven
- 2.4 Afschaffing pensioen in eigen beheer
- 2.5 Wijzigingen op pensioengebied
- 2.6 Extra uitvoerder voor lijfrente
- 2.7 Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning
- 2.8 Herziening van box 3
- 2.9 Behandelschema Belastingplan 2017 door de Tweede Kamer

3 Sociale zekerheid

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Minimum jeugdloon
- 3.3 Wet werk en zekerheid
- 3.4 Ander systeem van kinderopvangtoeslag
- 3.5 Arbeidsongeschiktheid
- 3.6 Ziekte en zwangerschap

Deel 2 - Stand van zaken

4 Sociale zekerheid

- 4.1 AOW
- 4.2 Eigenrisicodragen WGA

5 Pensioen

- 5.1 Een nieuwe pensioenuitvoerder: het Algemeen Pensioenfonds
- 5.2 De België-route
- 5.3 Herziening pensioenfondsenrichtlijn: wat betekent dit voor Nederland?
- 5.4 Uitbreiding invloed OR bij pensioenen
- 5.5 Afkoop klein pensioen gaat veranderen
- 5.6 Hoge Raad: opzegging uitvoeringsovereenkomst leidt tot additionele kosten voor werkgever

6 Variabele pensioenuitkeringen: Wet verbeterde premieregeling

- 6.1 Inleiding
- 6.2 Aanleiding voor de wetwijziging
- 6.3 Uitgangspunten Wet verbeterde premieregeling
- 6.4 Pensioenknip en omzetting ingegane vaste uitkering

7 Pensioen van de directeur-grotaandeelhouder

- 7.1 Inleiding
- 7.2 Pensioenverevening bij echtscheiding
- 7.3 Waardering pensioen bij overdracht van de verplichting

8 De toekomst van ons pensioenstelsel

- 8.1 Inleiding
- 8.2 Advies toekomst pensioenstelsel
- 8.3 Verkenning persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling
- 8.4 Perspectiefnota toekomst pensioenstelsel
- 8.5 De agenda voor deze kabinetsperiode
- 8.6 Conclusie

9 Lijfrente

- 9.1 Maximale lijfrentepremieaftrek
- 9.2 Ingangs- en einddatum
- 9.3 Saldomethode
- 9.4 Compensatie kosten
- 9.5 Waarde aanspraak bij afkoop
- 9.6 Revisierente

Deel 1

Prinsjesdag

1 Miljoenennota 2017

1.1 Inleiding

Volgens het kabinet komt Nederland sterk uit de crisis, maar de schade van de crisis is voor veel mensen nog niet weggewerkt. Het kabinet is dus nog niet klaar.

Komend jaar trekt het kabinet 1,5 miljard euro uit om de economie krachtiger te maken, te investeren in defensie en veiligheid en kansen voor kinderen. Ook maakt het kabinet geld vrij voor reparatie van de koopkracht zodat we de crisis steeds verder achter ons kunnen laten. Het herstel van de economie zet door met een groei van 1,7% dit en volgend jaar. Daarbij is rekening gehouden met 0,4 procentpunt minder groei door de onzekerheid na het Brexit-referendum. Voor de periode tussen 2018 en 2021 gaat het Centraal Planbureau (CPB) ook uit van een gemiddelde groei van 1,7%. De consumptie van huishoudens heeft daarin een steeds groter aandeel. Volgend jaar neemt de consumptie toe met 1,8%. Dat is goed voor de economie en het zegt ook iets over vertrouwen. Er worden weer meer huizen verkocht. Het aantal "onderwaterhypotheken" neemt af, al is ook dat probleem nog niet weg. Er is voor meer mensen werk, maar de werkloosheid (6,2% dit jaar) daalt langzaam omdat ook weer meer mensen zich op de arbeidsmarkt begeven.

De overheidsfinanciën zijn weer meer in balans. Het overheidstekort dat tijdens de crisis was opgelopen tot boven de 5%, verbeterde sterk van 3,9% van het bruto binnenlands product (bbp) in 2012 tot 1,1% dit jaar. Naar verwachting komt het volgend jaar uit op 0,5%. Waarin inbegrepen de 7,5 miljard euro lagere gasbaten. Ook de overheidsschuld daalt ten opzichte van het bbp. De overheidsfinanciën zijn houdbaar op de lange termijn.

1.2 Belangrijkste punten begroting 2017

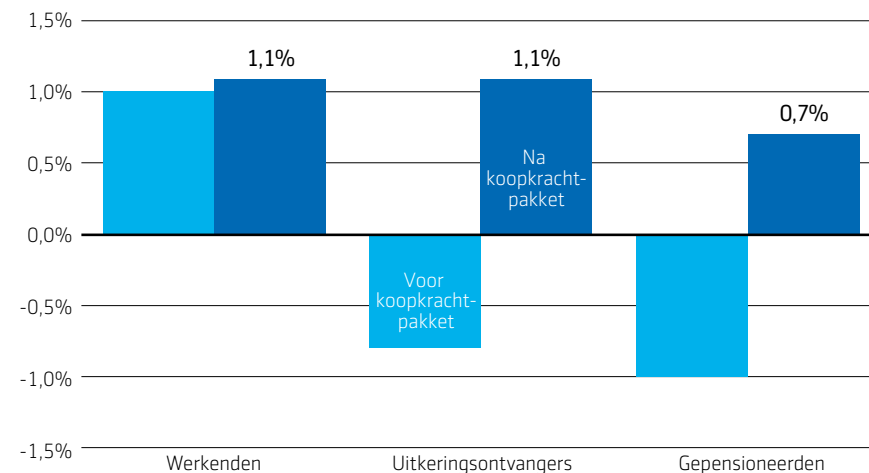
- Het kabinet trekt 1,1 miljard euro uit voor een evenwichtig en positief koopkrachtbeeld. De algemene heffingskorting, de zorgtoeslag, de huurtoeslag, de ouderenkorting en het kindgebonden budget gaan omhoog.
- De veranderende veiligheidssituatie vraagt meer van de Nederlandse strijdkrachten. Het kabinet verhoogt de uitgaven aan defensie daarom structureel met 300 miljoen euro.

- Het kabinet maakt structureel 450 miljoen euro vrij voor een veilig Nederland, waarvan 200 miljoen euro voor de Nationale Politie.
- Het kabinet trekt 100 miljoen euro uit ter bestrijding van armoede onder kinderen.
- Er wordt geïnvesteerd in kansgelijkheid in het onderwijs en de geplande bezuinigingen in 2017 op de langdurige zorg worden geschrapt.
- Het kabinet zorgt voor een gelijkere verdeling van verantwoordelijkheden tussen werkgevers en werknemers bij ziekte van een werknemer.
- Met ingang van 2017 wordt de eerste stap gezet naar een vermogensrendementsheffing in box 3 die beter aansluit op werkelijk behaalde rendementen.
- De pensioenklem waarmee directeuren-groootaandeelhouder (DGA's) te maken hebben, lost het kabinet op door pensioen in eigen beheer af te schaffen.

1.3 Koopkrachtcijfers 2017

1.3.1 Aanvullend koopkrachtpakket

Evenwichtige koopkrachtontwikkeling is een van de speerpunten van het kabinet. Daarom trekt het kabinet 1,1 miljard euro uit om de koopkracht van ouderen, uitkeringsgerechtigden en lage inkomens op peil te houden. Het effect van dit koopkrachtpakket laat de volgende grafiek zien.

Figuur 1: Effect koopkrachtpakket

1.3.2 **Beleid met positieve koopkrachtheffingen**

- De derde inkomstenbelastingsschijf wordt met € 451 verlengd, wat een positief effect heeft op de koopkracht van huishoudens met inkomen in de vierde belastingsschijf.
- Verhoging van de maximale algemene heffingskorting met € 5 heeft een licht positief effect op de koopkracht van alle huishoudens.
- De maximale arbeidskorting wordt met € 110 verhoogd. Tegelijkertijd wordt de arbeidskorting eerder afgebouwd: van een arbeidsinkomen van € 34.015 wordt in 2017 de grens verlegd naar € 32.444. Het afbouwpercentage wordt ook verlaagd (van 4% naar 3,6%). Deze aanpassingen zijn per saldo gunstig voor de koopkracht van werkenden met inkomens tot circa € 122.000.
- De ouderenkorting voor gepensioneerden met een verzamelinkomen onder de inkomensgrens van € 36.057 wordt verhoogd met € 101. Dit is gunstig voor de koopkracht van deze gepensioneerden.
- De normpercentages in de zorgtoeslag worden verlaagd. Dit is gunstig voor iedereen die zorgtoeslag ontvangt. Tegelijkertijd worden afbouwpercentages in de zorgtoeslag licht verhoogd. Dit is ongunstig voor huishoudens die niet de maximale zorgtoeslag ontvangen. Het saldo van deze maatregelen is positief.
- De kinderopvangtoeslag wordt geïntensiveerd. Dit is gunstig voor werkenden met kinderen.
- De vermogensvrijstelling wordt verhoogd van € 24.437 naar € 25.000. Dit is voordelig voor huishoudens met vermogen boven de vrijstellingsgrens.
- Het kopje op de normuur van de huurtoeslag wordt met € 10,50 per maand verlaagd. Dit is gunstig voor huurders met recht op huurtoeslag.
- De verhoging van het kindgebonden budget (voor het eerste kind met € 100 en voor het tweede kind met € 67) is gunstig voor de koopkracht van huishoudens met kinderen.

1.3.3 **Beleid met negatieve koopkrachtheffingen:**

- Het verhogen van het tarief in de tweede- en derde inkomstenbelastingsschijf met 0,4%-punt heeft een negatief effect op de koopkracht van huishoudens met inkomen boven de eerste schijf.
- Het aangrijpingspunt van de derde belastingsschijf wordt beperkt geïndexeerd (75%) voor personen geboren na 1945. Dit is ongunstig voor gepensioneerden die na 1945 geboren zijn.

- De verdere beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting is ongunstig voor alleenverdienerhuishoudens waarvan de niet-verdienende partner geboren is na 1962.
- De verdere afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon is ongunstig voor de koopkracht van uitkeringsgerechtigden.
- Het maximale aftrekpercentage van de hypotheekrenteaftrek wordt sinds 2014 met 0,5%-punt per jaar verlaagd. Dit is ongunstig voor huiseigenaren met een inkomen in de vierde belastingsschijf.
- De zelfstandigenaftrek wordt niet geïndexeerd. Dat is ongunstig voor zelfstandigen die aan het urencriterium voor de zelfstandigenaftrek voldoen.

1.3.4 **Beleid met wisselende koopkrachtheffingen**

Het fictieve rendement van de vermogensrendementsheffing wordt niet langer vastgezet op 4%, maar berekend als een gewogen gemiddelde van eerder behaalde rendementen op sparen en beleggen. Naarmate het vermogen stijgt, wordt het spaardeel van het vermogen lager verondersteld en het beleggingsdeel hoger, waardoor het fictieve rendement hoger uitvalt. Voor de meeste huishoudens wordt het fictieve rendement lager dan in 2016. Huishoudens met hogere vermogens gaan meer vermogensrendementsheffing betalen.

1.3.5 **Koopkrachtheffingen**

	Raming 2016	Raming 2017
Actieven:		
<i>Alleenverdiener met kinderen</i>		
Modaal ¹	3,4	0,2
2 x Modaal	1,8	0,1
<i>Tweeverdieners</i>		
Modaal + 1/2 x modaal met kinderen	5,3	0,5
2 x Modaal + 1/2 x modaal met kinderen	3,5	0,6
Modaal + modaal zonder kinderen	4,1	0,4
2 x Modaal + modaal zonder kinderen	2,9	0,5
<i>Alleenstaande</i>		
Minimumloon ²	6,7	1,2
Modaal	4,1	0,4
2 x Modaal	2,2	0,6

	Raming 2016	Raming 2017
<i>Alleenstaande ouder</i>		
Minimumloon	5,8	1,3
Modaal	5,3	0,7
Inactieven:		
<i>Sociale minima</i>		
Paar met kinderen	1,7	0,8
Alleenstaande	1,4	0,1
Alleenstaande ouder	1,4	0,9
<i>AOW (alleenstaand)</i>		
Alleen AOW	2,2	0,5
AOW + € 10.000 aanvullend pensioen	1,2	0,6
<i>AOW (paar)</i>		
Alleen AOW	1,7	0,5
AOW + € 10.000 aanvullend pensioen	1,4	0,6

¹ Modaal inkomen in 2017: € 37.000 ² Minimumloon juli 2016: € 19.922

Tabel 2: Koopkrachtcijfers: standaard koopkrachteffecten in %

1.4 Pensioenstelsel onder druk

Door de vermogensschokken op de financiële markten, de lage rente en de gestegen levensverwachting staat de financiële positie van de Nederlandse pensioenfondsen onder druk. De versnelde verhoging van de AOW-leeftijd en de aanpassing van het fiscale kader voor de aanvullende pensioenopbouw verbeterden de financiële houdbaarheid van het pensioenstelsel. Door modernisering van het Financieel Toetsingskader (FTK) voor pensioenfondsen worden de gevolgen van financiële schokken bovendien beter gespreid en eerlijker verdeeld tussen generaties. Een toekomstbestendig pensioenstelsel vraagt echter om meer verandering.

Doordat de financiële positie van pensioenfondsen onder druk staat, is er onzekerheid over de waarde van de pensioenrechten die zijn opgebouwd. Er is behoefte aan een transparanter pensioenstelsel, waarin duidelijk is voor mensen wat de waarde is van hun pensioen, wat de risico's zijn, en hoe ze die risico's delen met andere deelnemers. Het kabinet presenteerde daarom hoofdlijnen voor een toekomstbestendiger pensioenstelsel. Meer informatie kunt u in hoofdstuk 8 lezen.

1.5 Woningmarkt herstelt zich

Om de mobiliteit op de koopwoningmarkt te verhogen, verlaagde het kabinet de overdrachtsbelasting structureel van 6% naar 2%.

Sinds 2013 zijn er aflossingsvoorwaarden verbonden aan het recht op hypotheekrenteaftrek. Huiseigenaren moeten om te beginnen hun hypotheek (ten minste) annuïtair binnen 30 jaar volledig aflossen. Verder gaat het maximale tarief waartegen de hypotheekrente mag worden afgetrokken, stapsgewijs omlaag tot 38% in 2041. Dit maximale tarief bedraagt in de komende jaren:

- 2016: 50,5%
- 2017: 50%
- 2018: 49,5%
- 2019: 49%
- 2020: 48,5%
- 2021: 48%
- 2042: 38%

De maximale lening als percentage van de waarde van het huis – de loan-to-value-ratio (LTV) – daalt met 1 procentpunt per jaar tot 100% in 2018. In 2016 bedraagt de LTV nog 102%, in 2017 bedraagt deze 101%.

2 Belastingplan 2017

2.1 Inleiding

Het pakket Belastingplan 2017 bestaat uit zes wetsvoorstellen. Naast het Belastingplan 2017 zijn dat:

- het wetsvoorstel Overige fiscale maatregelen 2017;
- het wetsvoorstel Fiscale vereenvoudigingswet 2017;
- het wetsvoorstel Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen;
- het wetsvoorstel Wet fiscale maatregelen rijksmonumenten en scholing;
- het wetsvoorstel Wet tijdelijk verlaagd tarief laadpalen met een zelfstandige aansluiting.

Hierna bespreken wij een aantal onderdelen uit deze voorstellen.

2.2 Heffingskortingen, belastingschijven en -tarieven

Met betrekking tot inkomensbeleid stelt het kabinet de volgende fiscale maatregelen voor:

- een beperking van de uit eerdere wetgeving voortvloeiende verlenging van de derde schijf van de loon- en inkomstenbelasting;
- een verhoging van de maximale algemene heffingskorting;
- een beperking van de uit eerdere wetgeving voortvloeiende verhoging van de maximale arbeidskorting in combinatie met een lager startpunt van de afbouw;
- een verhoging van de ouderenkorting.

Deze maatregelen lichten wij hierna toe.

2.2.1 Beperking van de verlenging van de derde schijf van de loon- en inkomstenbelasting

In 2016 bedraagt de bovengrens van de derde schijf van de loon- en inkomstenbelasting € 66.421. Op grond van eerdere wetgeving zou deze bovengrens per 2017 worden verhoogd naar € 67.472. Het kabinet stelt voor om deze bovengrens met € 400 te verlagen. In dat geval eindigt de derde schijf in 2017 bij een belastbaar inkomen uit werk en woning van € 67.072.

2.2.2 Verhoging van de algemene heffingskorting

In 2016 bedraagt de maximale algemene heffingskorting € 2.242. Op grond van eerdere wetgeving zou dit bedrag per 2017 worden verlaagd naar € 2.206. Het kabinet stelt voor de maximale algemene heffingskorting in 2017 met € 48 te verhogen naar € 2.254.

De hierna opgenomen tabel laat zien hoe hoog de algemene heffingskorting bij een bepaald belastbaar inkomen in box 1 is in de jaren 2016 en 2017, voor en na de wijziging van de maximale algemene heffingskorting.

Inkomen (€)	2016	2017 was	2017 wordt
10.000	2242	2206	2254
20.000	2238	2205	2253
30.000	1756	1741	1774
40.000	1274	1276	1296
50.000	792	812	817
60.000	309	347	338
70.000	0	0	0

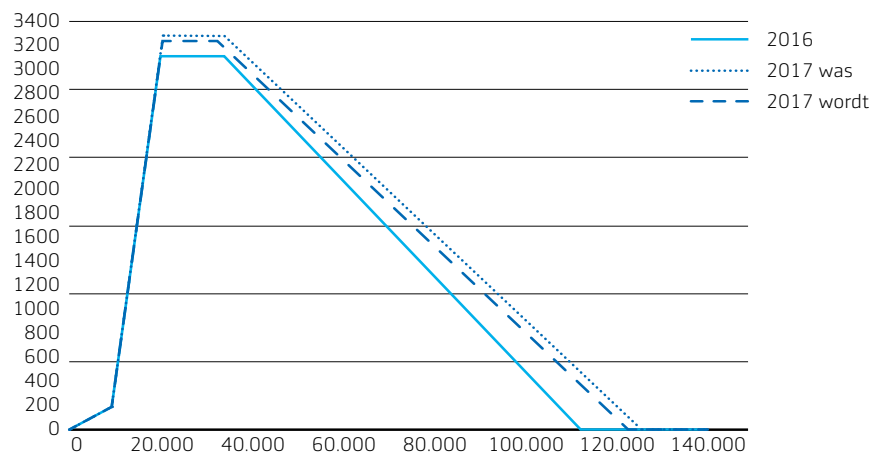
Tabel 3: Hoogte algemene heffingskorting bij een bepaald belastbaar inkomen box 1 in 2016 en 2017 in €.

2.2.3 Beperking verhoging maximale arbeidskorting en wijziging startpunt afbouw arbeidskorting

In 2016 bedraagt de maximale arbeidskorting € 3.103. Op grond van eerdere wetgeving zou dit bedrag per 2017 worden verhoogd naar € 3.269. Voorgesteld wordt om de maximale arbeidskorting € 46 minder te laten stijgen. De maximale arbeidskorting 2017 wordt € 3.223.

Daarnaast wordt ook het zogenoemde startpunt van de afbouw van de arbeidskorting aangepast. In 2016 ligt dit startpunt op € 34.015. Op grond van eerdere wetgeving zou het per 2017 worden verlaagd naar € 33.944. Voorgesteld wordt het startpunt van de afbouw van de arbeidskorting verder te verlagen met € 1.500 tot € 32.444.

De volgende grafiek laat het verloop van de arbeidskorting in de jaren 2016 en 2017 zien. Voor 2017 zowel het verloop zonder Belastingplan 2017 (2017 *was*) als met Belastingplan 2017 (2017 *wordt*).

Figuur 2: Verloop arbeidskorting 2016-2017

De volgende tabel laat zien hoe hoog de arbeidskorting bij een bepaald inkomen is in de jaren 2016 en 2017, voor en na de wijziging van de maximale arbeidskorting.

Inkomen (€)	2016	2017 was	2017 wordt
10.000	400	364	361
20.000	3.103	3.238	3.192
30.000	3.103	3.269	3.223
40.000	2.864	3.051	2.951
50.000	2.464	2.691	2.591
60.000	2.064	2.331	2.231
70.000	1.664	1.971	1.871
80.000	1.264	1.611	1.511
90.000	864	1.251	1.151
100.000	464	891	791
110.000	64	531	431
120.000	0	171	71
130.000	0	0	0

Tabel 4: Hoogte arbeidskorting bij een bepaald arbeidsinkomen in 2016 en 2017 in €.

2.2.4 Verhoging ouderenkorting

Het kabinet stelt voor om de ouderenkorting met € 215 te verhogen tot € 1.292 (in 2016: € 1.187) voor pensioengerechtigden met een verzamelinkomen van niet meer dan € 36.057. Met deze verhoging van de ouderenkorting verbetert de koopkracht van pensioengerechtigden structureel.

2.3 Overzicht heffingskortingen, belastingschijven en -tarieven

Heffingskortingen	Stand 2016	Stand 2017
Maximum algemene heffingskorting onder AOW-leeftijd	€ 2.242	€ 2.254
Maximum algemene heffingskorting boven AOW-leeftijd	€ 1.145	€ 1.151
Afbouwpercentage algemene heffingskorting	4,822%	4,787%
Minimale algemene heffingskorting onder AOW-leeftijd	€ 0	€ 0
Minimale algemene heffingskorting boven AOW-leeftijd	€ 0	€ 0
Maximum arbeidskorting	€ 3.103	€ 3.223
Afbouwpercentage arbeidskorting	4%	3,6%
Minimale arbeidskorting	€ 0	€ 0
Opbouwpercentage arbeidskorting	27,698%	28,317%
Maximum inkomensafhankelijke combinatiekorting	€ 2.769	€ 2.778
Jonggehandicaptenkorting	€ 719	€ 722
Ouderenkorting (lagere inkomens)	€ 1.187	€ 1.292
Ouderenkorting (hogere inkomens)	€ 70	€ 71
Alleenstaande ouderenkorting	€ 436	€ 438

Tabel 5: Overzicht heffingskortingen 2016 en 2017 in €

Schijven en grenzen	Stand 2016	Stand 2017
Einde eerste schijf	€ 19.922	€ 19.982
Einde tweede schijf geboren voor 1 januari 1946	€ 34.027	€ 34.130
Einde tweede schijf geboren na 1 januari 1946	€ 33.715	€ 33.791
Einde derde schijf	€ 66.421	€ 67.072

Tabel 6: Overzicht schijven 2016 en 2017 in €

Gecombineerde tarief IB/LB	Stand 2016	Stand 2017
Tarief eerste schijf onder AOW-leeftijd	36,55%	36,55%
Tarief eerste schijf boven AOW-leeftijd	18,65%	18,65%
Tarief tweede schijf onder AOW-leeftijd	40,40%	40,80%
Tarief tweede schijf boven AOW-leeftijd	22,50%	22,90%
Tarief derde schijf	40,40%	40,80%
Tarief vierde schijf	52%	52%

Tabel 7: Overzicht tarieven 2016 en 2017

2.4 Afschaffing pensioen in eigen beheer

2.4.1 Inleiding

Het pensioen voor een directeur-groootaandeelhouder (DGA) is speciaal. Daarvoor gelden afwijkende juridische- en fiscale regels. Zo kan een DGA zijn pensioenaanspraken laten uitvoeren door zijn eigen BV. We spreken dan van pensioen in eigen beheer (PEB).

Door de fiscale regelgeving en ontwikkelingen van de rentestand leidt PEB in de praktijk tot knelpunten. Er is een groot verschil ontstaan tussen de fiscaal voorgeschreven waarde van het pensioen (op basis van een rekenrente van 4%) en de werkelijke waarde van deze aanspraken (op basis van de actuele rente). Door de hoge commerciële waarde van de pensioenverplichting mag de BV in veel gevallen geen dividend uitkeren. Ook bij scheiding of herverzekering van de pensioenaanspraken geeft dit problemen. Vanwege deze knelpunten diende staatssecretaris Wiebes op Prinsjesdag een wetsvoorstel in om PEB met ingang van 1 januari 2017 af te schaffen.

Volgens dit wetsvoorstel kan de DGA vanaf 2017 geen PEB meer opbouwen. Opbouw van een verzekerd pensioen is nog wel mogelijk. Veel DGA's zijn al gestopt met de opbouw van PEB. DGA's die dat nog niet hebben gedaan moeten dit, vanwege de gewijzigde wetgeving, vóór 1 januari 2017 doen. Daarvoor is een besluit van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) nodig.

Om de knelpunten met betrekking tot opgebouwde pensioenaanspraken in eigen beheer snel op te lossen, stelt Wiebes overgangsrecht voor. Dit overgangsrecht is ingrijpend. In 2017, 2018 of uiterlijk 2019 moet de DGA beslissen wat hij gaat doen met zijn tot 1 januari 2017 in eigen beheer opgebouwde pensioenaanspraken.

2.4.2 Keuzemogelijkheden DGA

Een DGA die vóór 1 januari 2017 pensioen in eigen beheer heeft opgebouwd kan het volgende doen. Hij kan zijn pensioen:

1. afkopen; of
2. omzetten in een oudedagsvoorziening bij de BV; of
3. premievrij maken.

Als de DGA kiest voor optie 1 of 2 mag hij volgens het wetsvoorstel zijn pensioen eerst verminderen (afstempelen). Het pensioen wordt zodanig afgestempeld dat de commerciële waarde gelijk is aan fiscale waarde op het moment van de afkoop of omzetting. Door het afstempelen vermindert de DGA zijn opgebouwde pensioenaanspraken vaak voor meer dan de helft. De vermindering van het pensioen door afstempeling vindt fiscaal geruisloos plaats als dit op hetzelfde moment gebeurt als de afkoop of de omzetting in een oudedagsvoorziening.

De DGA die gebruik maakt van de afkoopregeling of PEB omzet in een oudedagsvoorziening moet de Belastingdienst hierover informeren. Ook moet de (voormalige) partner van de DGA instemmen met de afstempeling en met de afkoop of omzetting in een oudedagsvoorziening.

Afkoop of omzetting in een oudedagsvoorziening is ook mogelijk bij een pensioen in eigen beheer dat al is ingegaan.

2.4.3 Afkoop pensioen

Als de DGA zijn pensioen heeft afgestempeld en afkoopt, moet hij over de fiscale waarde inkomstenbelasting betalen. Hij hoeft niet de volledige waarde aan te geven in box 1. Afhankelijk van het tijdstip van afkoop geldt een belastingkorting. Deze ziet er als volgt uit:

Afkoop in het jaar	Korting IB	Belaste waarde
2017	34,5%	65,5%
2018	25,0%	75,0%
2019	19,5%	80,5%
2020 e.v.	0,0%	100,0%

De korting geldt alleen voor de waarde van het pensioen dat per ultimo 2015 in eigen beheer werd gehouden. De aangroei in 2016 mag de DGA wel afkopen, maar daarover moet hij dan volledig belasting betalen.

De DGA moet, om voor de korting in aanmerking te komen, zijn hele in eigen beheer gehouden pensioen afkopen. Over de afkoopwaarde is de DGA tot 2019 geen revisierente verschuldigd.

Voorbeeld

Een DGA heeft in eigen beheer een oudedagspensioen opgebouwd van € 25.000 per jaar. De fiscale reserve voor dit pensioen bedraagt eind 2015 € 200.000 en eind 2016 € 220.000. De commerciële waarde bedraagt eind 2016 € 540.000. De DGA besluit de opgebouwde aanspraak begin 2017 af te kopen. De DGA moet de afkoopwaarde aangeven in zijn aangifte inkomstenbelasting 2017. Hij geeft hiervan in box 1 aan € 151.000 (= 65,5% van € 200.000 + € 20.000). Als de gemiddelde inkomstenbelastingheffing 50% bedraagt, betaalt de DGA over de afkoopwaarde € 75.500 aan inkomstenbelasting. De rest is vrij besteedbaar vermogen. De BV moet loonheffing inhouden over € 151.000. Deze loonheffing kan de DGA verrekenen met de inkomstenbelasting.

2.4.4 Omzetting in oudedagsverplichting

DGA's die hun PEB niet kunnen of willen afkopen kunnen ook kiezen om hun pensioen fiscaal geruisloos om te zetten in een oudedagsverplichting bij de BV. Ook deze omzetting gaat tegen de fiscale waarde. Dat betekent dat ook in dit geval de DGA een heel groot deel van zijn pensioenaanspraak prijsgeeft (afstempelt). Na de omzetting in een oudedagsverplichting kan de DGA nog steeds besluiten deze af te kopen. Als dat gebeurt vóór 2020 is dezelfde kortingsregeling van toepassing als hiervoor beschreven. Ook hoeft hij geen revisierente te betalen.

De BV moet de oudedagsverplichting te zijner tijd omzetten in een lijfrente bij een bank, verzekeraar, beleggingsinstelling of -onderneming of zelf aan de DGA een uitkering in termijnen doen. De uitkering in termijnen door de BV mag niet eerder ingaan dan vijf jaar voor de AOW-leeftijd van de DGA en moet uiterlijk ingaan

twee maanden na deze leeftijd. De duur van de uitkering is ten minste 20 jaar plus het aantal jaren dat de uitkering ingaat voor de AOW-leeftijd.

Voorbeeld

Dezelfde DGA als hiervoor besluit zijn PEB begin 2017 om te zetten in een oudedagsverplichting bij de BV. In dat geval zet de BV de fiscale waarde van de pensioenverplichting begin 2017 om in een oudedagsverplichting. Deze verplichting bedraagt begin 2017 € 220.000. De BV moet deze verplichting wel jaarlijks oprenten met de marktrente. Uiterlijk op de AOW-leeftijd van de DGA moet de BV de verplichting omzetten in een periodieke uitkering voor de DGA.

2.4.5 Pensioen premievrij maken

Hiervoor is al aangegeven dat DGA's vóór 1 januari 2017 hun PEB premievrij moeten maken. Anders is de totale pensioenaanspraak per die datum belast. Zolang de DGA zijn PEB daarna niet afkoopt of omzet in een oudedagsvoorziening bij de BV, blijft het PEB in stand. Het PEB groeit niet verder maar de DGA en de BV blijven wel zitten met de knelpunten. Ook moet de BV de reserve jaarlijks actuariael oprenten. In veel gevallen moet de BV ook rekening houden met indexatie van de opgebouwde premievrije aanspraken.

2.4.6 Verzekerd pensioen

Het wetsvoorstel voorziet niet in een tegemoetkoming bij afkoop van een verzekerd pensioen. Ook biedt het voorstel niet de mogelijkheid om de opgebouwde waarde in eigen beheer – net als bij de omzetting in een oudedagsvoorziening bij de BV – tegen fiscale waarde in te brengen in een pensioenverzekering.

Bij de huidige wetgeving kunnen DGA's beslissen om een verzekerd pensioen over te hevelen naar eigen beheer. Doorgaans werken verzekeraars onder bepaalde voorwaarden hier aan mee. Na 2016 kan deze overdracht niet meer fiscaal geruisloos plaatsvinden. In dat geval moet de DGA over het pensioenkapitaal inkomstenbelasting en 20% revisierente betalen. De overdragende verzekeraar is inhoudingsplichtig. De DGA die alsnog in 2016 zijn pensioenkapitaal laat overdragen aan de BV mag dit ook afkopen of omzetten in een

oudedagsvoorziening bij de BV. In dit geval geldt geen belastingkorting omdat deze aanspraken op 31 december 2015 niet in eigen beheer werden gehouden. Bij deze afkoop is de DGA geen revisierente verschuldigd.

Voorbeeld

In 2016 draagt een DGA zijn verzekerd pensioenkapitaal groot € 540.000 over aan zijn BV. Op basis van de verzekeringstarieven kan hij voor dit kapitaal een ouderdomspensioen aankopen van € 25.000. Eind 2016 moet de BV deze aanspraak fiscaal waarderen op € 220.000. Over het verschil tussen de overdrachtswaarde en de fiscale waarde moet de BV vennootschapsbelasting voldoen. De DGA kan nu zijn pensioen afkopen. Bij een gemiddelde ib-heffing van 50% bedraagt de inkomstenbelasting dan € 110.000. De DGA kan de pensioenverplichting in eigen beheer ook omzetten in een oudedagsvoorziening.

2.4.7 Overige maatregelen PEB

Afkoop of omzetting van PEB geeft geen ruimere mogelijkheden voor aftrek van lijfrentepremies. Immers de factor A (aangroei van pensioen) wijzigt niet. Hierdoor ontstaat dus geen extra reserveringsruimte.

Als de aandelen van het eigen beheerlichaam in handen zijn van anderen, bijvoorbeeld de kinderen van de DGA, leidt afstempelen gevolgd door afkoop of omzetting in een oudedagsvoorziening tot een waarde stijging van de aandelen van de BV. Een dergelijke waardestijging wordt gezien als een bevoordeling waarover schenkingsbelasting is verschuldigd. Dit geldt ook als de aandelen al enige tijd in handen zijn van die anderen.

2.5 Wijzigingen op pensioengebied

2.5.1 Inleiding

Naast de afschaffing van PEB bevat het wetsvoorstel nog andere fiscale maatregelen met betrekking tot pensioen. Deze maatregelen betreffen met name het vereenvoudigen van regelgeving. Het gaat hierbij om maatregelen met betrekking tot pensioenuitkeringen die ingaan op de eerste dag van de maand, de afschaffing van de 100%-grens en de afschaffing van het doorwerkvereiste.

2.5.2 Pensioen dat ingaat op de eerste dag van de maand

Veel pensioenregelingen gaan in op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Bijvoorbeeld op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer de 67-jarige leeftijd bereikt.

Staatssecretaris Wiebes stelt voor om in de wet op te nemen dat een pensioeningangsdatum op de eerste dag van de maand zonder meer is toegestaan. Zowel voor ouderdomspensioen, als voor partner- en wezenpensioen. Eerder was er nog sprake van dat pensioenen die ingaan op de eerste van de maand actuarieel herrekend moeten worden omdat deze ingaan vóór de pensioenrichtleeftijd. Met dit wetsvoorstel voorkomt Wiebes dat sociale partners massaal pensioenregelingen moeten aanpassen.

2.5.3 100%-grens

Volgens de huidige wetgeving mag een ouderdomspensioen niet hoger zijn dan 100% van het laatst genoten loon. Pensioenuitvoerders moeten dit controleren. Als de 100%-grens is bereikt mag het pensioen niet verder worden opgebouwd. Bij beschikbare premiereregelingen moet de uitvoerder het deel dat uitgaat boven de 100%-grens in een keer uitkeren.

Pensioenuitvoerders hebben moeite met het toetsen van deze 100%-grens. Temeer omdat hierop nogal wat uitzonderingen van toepassing zijn. Wiebes stelt voor om de 100%-grens te schrappen. Hij doet dit om pensioenuitvoerders niet onnodig te belasten. Daarbij komt dat deelnemers de 100%-grens, vanwege het beperktere fiscale kader, niet vaak meer zullen halen. Wiebes stelt voor om de grenzen van het partnerpensioen (70%) en het wezenpensioen (14%) ook te schrappen. Let op! Op grond van artikel 61, lid 1 Pensioenwet blijft het zo dat bij uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen de hoogte van het partnerpensioen na de uitruil maximaal 70% van het ouderdomspensioen na de uitruil mag bedragen.

2.5.4 Doorwerkvereiste

Een deelnemer kan zijn pensioen uitstellen na het bereiken van zijn pensioenrichtleeftijd. Dat is fiscaal alleen toegestaan als de deelnemer na zijn pensioenrichtleeftijd blijft doorwerken.

Pensioenuitvoerders moeten controleren of de deelnemer inderdaad doorwerkt. Dit geeft zowel voor de deelnemer als de uitvoerder administratieve lasten. Daarom stelt Wiebes voor om de doorwerkis te schrappen. Hierdoor kunnen deelnemers aan een pensioenregeling hun pensioen zonder extra voorwaarden uitstellen, tot maximaal vijf jaar na de AOW-ingangsdatum. Daardoor wordt hun pensioen nog meer flexibel. De pensioenregeling moet hier wel in voorzien.

2.5.5 Omvang van het nabestaandenoverbruggingspensioen

Wiebes stelt voor om in de wet op te nemen dat het nabestaandenoverbruggingspensioen voor een halve wees 50% kan bedragen van het nabestaandenoverbruggingspensioen voor een hele wees. Hiermee maakt hij een overbruggingspensioen voor half-wezen mogelijk.

2.6 Extra uitvoerder voor lijfrente

Het kabinet wil toegestane aanbieders van fiscaal gefaciliteerde lijfrenteproducten uitbreiden.

Op dit moment zijn verzekeraars, banken, beheerders van beleggingsinstellingen en beheerders van instellingen voor collectieve beleggingen in effecten (icbe's) toegelaten aanbieders voor (netto)lijfrenten waarvoor een fiscale faciliteit geldt. Beleggingsondernemingen behoren tot nu toe niet tot de kring van toegelaten aanbieders. Om de keuzemogelijkheden voor klanten te vergroten, stelt het kabinet voor om ook beleggingsondernemingen aan te wijzen als toegestane aanbieders van fiscaal gefaciliteerde lijfrenteproducten.

De beleggingsondernemingen die op grond van dit wetsvoorstel worden aangemerkt als toegelaten aanbieders staan onder financieel toezicht van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten en dienen zich te houden aan regels ter bescherming van de consument zoals opgenomen in de Wet op het financieel toezicht.

2.7 Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning

In het Belastingplan 2016 was een verruiming van de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning per 1 januari 2017 opgenomen. Gezien het belang voor 2017 nemen wij de informatie hieronder op.

In de Successiewet 1956 is een eenmalig verhoogde vrijstelling van € 53.016 (bedrag 2016) opgenomen voor schenkingen van ouders aan kinderen tussen 18 en 40 jaar, mits de schenking verband houdt met de verwerving of verbouwing van een eigen woning, de afkoop van rechten van erfpacht, opstal of beklemming met betrekking tot die woning dan wel voor de aflossing van de eigenwoningschuld of een restschuld van de vervreemde eigen woning van het kind.

De hoogte van die vrijstelling wordt met ingang van 2017 structureel verruimd van € 53.016 tot € 100.000 (bedrag 2017). De beperking dat de schenking moet zijn gedaan van een ouder aan een kind vervalt. Hierdoor geldt de vrijstelling voortaan ook buiten de gezinssituatie. Wel blijft de beperking van kracht dat de begunstigde tussen 18 en 40 jaar moet zijn.

De verhoogde schenkingsvrijstellingen zijn eenmalige vrijstellingen. De hoofdregel is dat de verkrijger per schenker eenmaal in zijn leven van één van de regelingen gebruik kan maken. In 2013 en 2014 konden belastingplichtigen eerdere schenkingen voor de eigen woning aanvullen tot de voor die jaren geldende verhoogde vrijstelling van € 100.000. Dit gaat ook gelden voor diegenen die in 2015 en 2016 gebruikmaken van de voor die jaren geldende verhoogde schenkingsvrijstelling voor de eigen woning van € 53.016. Zij kunnen in de kalenderjaren 2017 en 2018 bij een schenking voor de eigen woning nog een vrijstelling toepassen tot het bedrag van maximaal € 100.000 (bedrag 2017). De verhoogde vrijstelling waarvan zij in 2015 of 2016 gebruik hebben gemaakt komt in mindering op die € 100.000.

Het Belastingplan 2017 bevat een kleine aanvulling die volgt uit de mogelijkheid om de schenkingsvrijstelling verspreid over drie achtereenvolgende kalenderjaren te benutten. De aanvulling komt in de vorm van een termijnverlenging: wordt in de aangifte schenkbelasting een beroep gedaan op de verhoogde schenkingsvrijstelling voor de eigen woning, dan geldt in plaats van de gebruikelijke drie jaar, een periode van vijf jaar voor het opleggen van een eventuele aanslag schenkbelasting.

2.8 Herziening van box 3

2.8.1 Inleiding

De huidige vermogensrendementsheffing, die bezittingen zoals spaargeld in box 3 belast, geeft veel Nederlanders het gevoel belasting af te dragen over een opbrengst die er nooit is geweest.

In box 3 wordt sinds 2001 een verondersteld rendement uit vermogen van 4% belast tegen een vlak tarief van 30%. Het kabinet herziet de vermogensrendementsheffing in box 3 met ingang van 1 januari 2017.

Belangrijkste reden is dat deze beter zou moeten aansluiten bij de rendementen die door belastingbetalers in voorafgaande jaren gemiddeld zijn behaald. Deze herziening was vorig jaar in het Belastingplan 2016 al aangekondigd. Gezien de ingangsdatum van 1 januari 2017 kan deze informatie hier niet ontbreken.

2.8.2 Fictief percentage afhankelijk van beleggingsmix

Het huidige percentage van 4 houdt geen rekening met de samenstelling van het vermogen. Dit schuurt met het rechtvaardigheidsgevoel van velen, zeker nu de rente op spaargeld zeer laag is. Om te komen tot een heffing die belastingbetalers als rechtvaardiger ervaren en die tegelijkertijd goed uitvoerbaar is, kiest het kabinet ervoor om de forfaitaire benadering te behouden. Maar binnen die benadering beter aan te sluiten bij de in de voorafgaande jaren gemiddeld door belastingbetalers in de markt behaalde rendementen. Het kabinet wil dit bewerkstelligen door het forfaitaire rendement voortaan te baseren op de gemiddelde verdeling van het box 3-vermogen over spaargeld en beleggingen (de vermogensmix) in combinatie met een in het verleden in de markt gerealiseerd rendement op beide componenten. Zowel het rendement op het spaardeel als op het beleggingsdeel wordt jaarlijks aangepast aan de hand van de meest actueel beschikbare gegevens. De gemiddelde vermogensmix is gebaseerd op de belastingaangiften en wordt elke vijf jaar geëvalueerd. Het resultaat is dat de vermogensrendementsheffing beter gaat aansluiten bij de rendementen die door belastingbetalers in voorafgaande jaren gemiddeld zijn behaald, maar kan afwijken van het individuele rendement. De vermogensrendementsheffing behoudt immers zijn forfaitaire karakter. Het kabinet wil periodiek opnieuw bezien of, in welke mate, op welke termijn en onder welke voorwaarden een heffing op werkelijk rendement tot de mogelijkheden behoort. De eerste evaluatie vindt plaats in 2020.

Het kabinet handhaaft het vlakke tarief van 30%, ongeacht de vermogenstitel of de omvang van het vermogen. Het kabinet verhoogt het heffingsvrije vermogen met ingang van 2017 naar € 25.000 per persoon.

2.8.3 Nieuwe berekeningswijze

Er komen drie vermogensschijven in box 3: € 0 tot € 100.000, € 100.000 tot 1 miljoen euro en meer dan 1 miljoen euro. Voor elke schijf wordt de gemiddelde verdeling van het vermogen over spaargeld en beleggingen bepaald (de vermogensmix). De verdeling verschuift van 67% sparen en 33% beleggen bij een vermogen tot € 100.000 naar 0% sparen en 100% beleggen bij vermogen van meer dan 1 miljoen euro.

Op basis van werkelijk gerealiseerde marktrendementen in het verleden wordt een gemiddeld rendement toegerekend aan het spaardeel en het beleggingsdeel in de vermogensmix. Voor 2017 is de raming van het rendement op spaargeld 1,63% en op beleggingen 5,5%.

Het vlakke tarief van 30% blijft intact. Het heffingsvrije vermogen gaat met ingang van 2017 omhoog naar € 25.000 per persoon (bedrag 2016: € 24.437).

Aan de hand van de onderstaande tabel (met de rendementen volgens raming 2017) en het totale vermogen van de belastingplichtige kan de box 3-heffing worden berekend. In de tabel wordt het spaardeel aangeduid als rendementsklasse I (RI) en het beleggingsdeel als rendementsklasse II (RII).

Schijf	Box 3-vermogen (€)	Heffingsvrij vermogen (€)	RI (sparen) 1,63%	RII (beleggen) 5,5%	Forfaitair rendement *
1 ^e	0 - 100.000	-/- 25.000	67%	33%	2,9 % ¹
2 ^e	100.000 - 1 mln		21%	79%	4,7 % ²
3 ^e	> 1 mln		0%	100%	5,5 % ³

* Dit forfaitaire rendement ronden wij af op één decimaal. Hierdoor levert een berekening met dit percentage een kleine afwijking op ten opzichte van een berekening met de percentages uit de rendementsklassen sparen en beleggen.

¹ $67\% \cdot 1,63\% + 33\% \cdot 5,5\%$ ² $21\% \cdot 1,63\% + 79\% \cdot 5,5\%$ ³ $0\% \cdot 1,63\% + 100\% \cdot 5,5\%$

Tabel 8: marginale verdeling vermogensmix en rendement naar twee rendementsklassen

Voor een box 3-vermogen van een belastingplichtige van bijvoorbeeld € 150.000 geldt tot € 100.000 minus het heffingsvrije vermogen de vermogensmix volgens de eerste schijf en voor € 50.000 de vermogensmix volgens de tweede schijf.

Voorbeeld

Het box 3-vermogen van X bedraagt € 120.000. Het heffingsvrije vermogen bedraagt € 25.000. In het nieuwe systeem kan, uitgaande van het (voorlopig vastgestelde) forfaitaire rendement voor 2017, de te betalen belasting als volgt worden berekend:

1e schijf : $(€ 100.000 - € 25.000) \times 2,9\% = € 2.175$

2e schijf: $€ 20.000 \times 4,7\% = € 940$

Het voordeel sparen en beleggen bedraagt $€ 2.175 + € 940 = € 3.115$.

De te betalen belasting bedraagt $30\% \times € 3.115 = € 934$.

In het huidige systeem met een vast forfaitair rendement van 4% wordt de belasting als volgt berekend:

Rendementsgrondslag € 120.000

Heffingsvrij vermogen € 24.437

Grondslag sparen en beleggen € 95.563

Voordeel sparen en beleggen $4\% \times € 95.563 = € 3.822$

Te betalen belasting $30\% \times € 3.822 = € 1.146$

2.8.4 Gevolgen voor partners

De systematiek voor fiscale partners verandert niet. Fiscale partners mogen net als nu kiezen hoe zij de gezamenlijke grondslag sparen en beleggen, dus het gezamenlijke box 3-vermogen na aftrek van tweemaal het heffingsvrije vermogen, onderling verdelen. Anders dan nu kan de verdeling van de grondslag invloed hebben op de belastingdruk in box 3, namelijk wanneer een schijfgrens wordt overschreden.

2.8.5 Belastingheffing over werkelijk rendement?

In een brief die staatssecretaris Wiebes op Prinsjesdag aan de Tweede Kamer stuurde, bespreekt hij drie varianten voor een betere belasting van het werkelijk rendement. Volgens Wiebes is de voorlopige conclusie dat een betere belasting van het werkelijke rendement mogelijk lijkt. Een dergelijk stelsel zal altijd hybride zijn, dus bestaand uit een heffing op werkelijke rendementen op de ene vermogenstitel en een forfaitaire benadering van het werkelijke rendement op de andere titel. Dat levert onherroepelijk grotere risico's van ontwijking op en eenvoudiger wordt het niet. Vooralsnog lijkt dit echter uitvoerbaar, schrijft Wiebes.

Wiebes geeft verder aan dat het kabinet pas een definitief oordeel wil vormen na discussie met de Tweede Kamer.

2.9 Behandelschema Belastingplan 2017 door de Tweede Kamer

Het behandelschema van het Belastingplan 2017 door de Tweede Kamer ziet er als volgt uit.

- Dinsdag 20 september; Prinsjesdag (week 38): indiening
- Woensdag 28 september van 10:00-12:30 uur (week 39): besloten technische briefing
- Woensdag 12 oktober 12:00 uur (week 41): inbrengdatum voor het verslag
- Herfstreces van 14 oktober t/m 24 oktober 2016
- Dinsdag 25 oktober (week 43): nota naar aanleiding van verslag
- Maandag 31 oktober van 11:00-19:00 uur (week 44): eerste wetgevingsoverleg, eerste termijn commissie
- Donderdag 3 november (week 44): schriftelijke antwoorden n.a.v. het eerste wetgevingsoverleg
- Maandag 7 november van 11:00-23:00 uur (week 45): tweede wetgevingsoverleg, eerste termijn regering en volledige tweede termijn
- Dinsdag 15 en woensdag 16 november (week 46): plenaire behandeling
- Donderdag 17 november (week 46): stemmingen

Zoals gebruikelijk zal de Eerste Kamer vlak voor het kerstreces zich buigen over het Belastingplan 2017 en de andere wetsvoorstellen.

3 Sociale zekerheid

3.1 Inleiding

De afgelopen periode voerde het kabinet belangrijke hervormingen door, zoals de Wet werk en zekerheid (Wwz) en de Participatiewet. Het aantal mensen dat een vaste baan krijgt, stijgt voor het eerst sinds 2009. Maar niet alle problemen zijn opgelost. De werkloosheid is gedaald, maar is nog hoog. Méér werk en beter werk blijven belangrijke uitdagingen voor de nabije toekomst. Het beleid van het kabinet voor 2017 richt zich op twee kernwaarden: goed werk en kansen voor iedereen. In dit hoofdstuk komt een aantal beleidsvoornemens aan de orde.

3.2 Minimum jeugdloon

Goed werk begint bij een minimumloon waarvan je kunt rondkomen. Dat geldt ook voor jongeren van 21 jaar die werken en geacht worden financieel zelfstandig te zijn. De huidige vormgeving van het minimumjeugdloon, waarbij jongeren pas vanaf hun 23e recht krijgen op het reguliere wettelijk minimumloon, past daar niet meer bij.

Per 1 juli 2017 wordt de Wet op het minimumloon gewijzigd. De leeftijdsgrens waarop recht bestaat op het volwassenminimumloon wordt verlaagd van 23 naar 22 jaar. Een verdere verlaging naar 21 jaar is voorzien voor 2019. Ook vindt verhoging plaats van de hiervan afgeleide percentages voor het minimumjeugdloon van 18- t/m 21-jarigen.

Leeftijd (in jaren)	18	19	20	21	22	23
Huidig jeugdloon (% van het minimumloon)	45,5%	52,5%	61,5%	72,5%	85,0%	100%
Eerste stap van de verhoging (% van het minimumloon)	47,5% +2%	55,0% +2,5%	70,0% +8,5%	85,0% +12,5%	100% +15%	100%
Tweede stap van de verhoging (% van het minimumloon)	50,0% +4,5%	60,0% +7,5%	80,0% +18,5%	100% +27,5%	100%	100%

Tabel 9: Verhoging Minimumjeugdloon (bron: SZW)

Om de arbeidsmarktkansen voor mensen met een laag inkomen te vergroten, is er vanaf 2017 het lage-inkomensvoordeel: een financieel voordeel voor werkgevers die een werknemer in dienst nemen – of houden – die het wettelijk minimumloon verdient of net iets meer. De regeling is eenvoudig: werkgevers hoeven hiervoor geen aanvraag in te dienen. De Belastingdienst betaalt het lage-inkomensvoordeel automatisch uit.

3.3 Wet werk en zekerheid

De Wet werk en zekerheid is volgens het kabinet een belangrijke stap naar een betere balans tussen “flex” en “vast” op de arbeidsmarkt. Het kabinet wil knelpunten en onvoorziene effecten oplossen. Bijvoorbeeld door aanpassing van de ketenbepaling, waardoor de zogenoemde tussenpoos van zes maanden bij cao kan worden teruggebracht naar drie maanden indien sprake is van seizoensgebonden werk. En door aanpassing van het Dagloonbesluit werknemersverzekeringen, waarmee het verzekerd loon voor bijvoorbeeld flexwerkers eerlijker wordt berekend. Sinds de invoering van de Wet werk en zekerheid kan het dagloon voor enkele groepen WW-gerechtigden lager uitkomen. Dit betreft starters, herintreders, flexwerkers en werknemers die twee jaar ziek zijn geweest en aansluitend een beroep doen op de WW. Per 1 december 2016 wordt het Dagloonbesluit aangepast met voor deze groepen een dagloon verhogend effect.

Ook bereidt het kabinet een wetsvoorstel voor waarmee werkgevers en werknemers meer mogelijkheden krijgen om in cao's afspraken te maken over transitievoorzieningen, zoals omscholing en van-werk-naar-werkbegeleiding van werknemers, in geval van ontslag om bedrijfseconomische redenen. Tot slot werkt het kabinet aan een wetsvoorstel waardoor werkgevers bij ontslag wegens langdurige arbeidsongeschiktheid compensatie kunnen krijgen voor de wettelijke transitievergoeding. Het kabinet acht dat gerechtvaardigd, gezien de kosten die werkgevers al maken voor onder meer de re-integratie van hun zieke werknemer.

Komende tijd zijn vervolgens de cao-partijen aan zet om met elkaar verdere afspraken te maken over flexibiliteit en zekerheid. Er kan op dit gebied vaak meer dan werkgevers en werknemers denken, en maatwerk is belangrijk. Iedere sector of bedrijfstak is immers anders, met verschillende behoeftes bij werkgevers en werknemers.

3.4 Ander systeem van kinderopvangtoeslag

Goede kinderopvang biedt kinderen een vertrouwde en veilige omgeving waarin zij zich kunnen ontwikkelen en bevordert de arbeidsparticipatie van ouders. Vanaf 2017 investeert het kabinet 200 miljoen euro per jaar in de toegankelijkheid en kwaliteit van de kinderopvang.

De kinderopvang wordt financieel toegankelijker gemaakt door een verhoging van de kinderopvangtoeslag. Daarnaast wordt de toegankelijkheid verbeterd door de bestuurlijke afspraken met gemeenten over uitbreiding van het gemeentelijk aanbod voor peuters van niet-werkende ouders.

Het kabinet wil de financiering van de kinderopvang wijzigen naar een systeem van directe financiering. Dit systeem is gebaseerd op twee geldstromen: de Rijksoverheid bekostigt kinderopvangorganisaties rechtstreeks, en ouders betalen een eigen bijdrage afhankelijk van hun inkomen. Het systeem komt in de plaats van de huidige kinderopvangtoeslag. De geldstromen van en naar ouders worden hiermee beperkt, wat de risico's van onverwachte nabetalingen en terugvorderingen verkleint. De plannen zijn recentelijk getoetst en dit heeft aanleiding gegeven om extra tijd uit te trekken voor een zorgvuldige voorbereiding. De beoogde invoeringsdatum van (volledige) directe financiering is 2020; het wetsvoorstel wordt nog deze kabinetsperiode aan de Tweede Kamer aangeboden.

Door de intensiveringen veranderen de verhoudingen in de bijdragen in de kosten van kinderopvang: het aandeel van ouders daalt van 38% in 2015 naar 30% in 2017, het aandeel van overheid en werkgevers (collectief) neemt tegelijkertijd toe van 62% naar 70%.

3.5 Arbeidsongeschiktheid

Per 1 januari 2017 treedt de Wet verbetering hybride markt in werking. Doel van dit wetsvoorstel is dat werkgevers zich bij de keuze voor een WGA-verzekering meer richten op de effectiviteit van re-integratieactiviteiten en activering van de verzekerde. Daarom wordt meer evenwicht in de hybride markt aangebracht. WGA staat voor: regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten.

Het UWV zal een meer marktconforme premie in rekening brengen bij (middel) grote werkgevers die na een periode van eigenrisicodragerschap terugkeren naar de publieke verzekering bij het UWV. De publieke staartlasten van werkgevers die na een periode van publieke verzekering bij het UWV eigenrisicodragers worden, vallen niet meer onder het eigen risico van werkgevers (ongeacht hun grootte). Hierdoor is het voor werkgevers makkelijker om een keuze te maken tussen de publieke en private verzekeringen.

Bij ontslag van een werknemer wegens (langdurige) arbeidsongeschiktheid is de werkgever een transitievergoeding verschuldigd, na de periode van loondoorbetaling. Werkgevers zullen voor deze kosten van de transitievergoeding door het UWV worden gecompenseerd. Een wetsvoorstel van deze strekking is in voorbereiding.

Naar verwachting kan de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel in 2017 worden afgerond en kan deze compensatieregeling ingaan per 1 januari 2018. Er wordt van uitgegaan dat de regeling terugwerkende kracht zal hebben tot 1 juli 2015.

3.6 Ziekte en zwangerschap

Het bestaande kraamverlof van twee dagen met behoud van loon wordt uitgebreid. Een wetsvoorstel om dit uit te breiden met drie dagen verlof met een uitkering van het UWV is in voorbereiding. De uitkering is gelijk aan het loon met als bovengrens het maximum dagloon. De verwachting is dat parlementaire behandeling van het wetsvoorstel in 2017 wordt afgerond. Invoering is voorzien voor 1 januari 2019. Doelgroep van de regeling zijn de echtgeno(o)t(e) / partner van de moeder dan wel degene die het kind erkend heeft. Het verlof moet worden opgenomen binnen vier weken na de dag van de bevalling.

Deel 2

Stand van zaken

4 Sociale zekerheid

4.1 AOW

4.1.1 Ingangsdatum AOW

Vanaf 2016 gaat de AOW-leeftijd elk jaar in stappen van drie maanden omhoog. Vanaf 2019 tot 2022 worden dit stappen van vier maanden.

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Verhoging met	3 mnd	3 mnd	3 mnd	4 mnd	4 mnd	4 mnd
AOW-leeftijd	65 +6 mnd	65 +9 mnd	66 mnd	66 +4 mnd	66 +8 mnd	67

De eerste AOW-uitkering gaat in op de dag dat de AOW-gerechtigde de AOW-leeftijd bereikt.

Vanaf 2022 wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. De verdere verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en de aanvangsleeftijd wordt jaarlijks, voor de eerste maal uiterlijk op 1 januari 2017 voor het jaar 2022, vastgesteld volgens de formule: $V = (L - 18,26) - (P - 65)$. Hierbij staat de L voor de (door het CBS geraamde) gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd en de P voor de pensioendatum in het kalenderjaar voorafgaande aan het kalenderjaar van verhoging. Als de uitkomst van deze formule 0,25 of meer is, wordt de AOW-leeftijd met drie maanden verhoogd.

De rijksoverheid heeft op haar site een tool opgenomen waarmee u eenvoudig de AOW-leeftijd vaststelt. [Hier](#) kunt u deze tool vinden.

4.1.2 Centrale Raad van Beroep: AOW-ingreep kan inbreuk op eigendom vormen

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) besliste in een reeks uitspraken dat de stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd een inbreuk op eigendom kan vormen. Maar er is een rechtvaardiging. Een tijdelijk verlies aan inkomen (AOW-gat) van één maand levert geen onevenredig nadeel op voor de pensioengerechtigde. Verder houdt de verhoging van de AOW-leeftijd geen (leeftijds)discriminatie in.

Verhoging van de AOW-leeftijd

In 2013 voerde de overheid een stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd in. Doordat de AOW-uitkering later ingaat, kan een pensioengerechtigde in bepaalde gevallen worden geconfronteerd met een AOW-gat. Een aantal personen begon een procedure tegen deze verhoging van de AOW-leeftijd. De CRvB, de hoogste rechter op het gebied van het sociale zekerheidsrecht, deed op 18 juli 2016 uitspraak in een hele serie zaken.

AOW-rechten zijn eigendom, maar er is een rechtvaardiging

De betrokkenen stelden dat de verhoging van de AOW-leeftijd een ontneming van hun eigendomsrechten betekent, in de zin van artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ('Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht'). De CRvB is het daarmee eens en oordeelde dat opgebouwde AOW-rechten moeten worden aangemerkt als eigendom dat door het Europese recht wordt beschermd. De verhoging van de AOW-leeftijd betekent een beperking van een ongestoord genot van dit eigendom. Daarvoor is echter een rechtvaardiging aanwezig. Met de maatregel worden namelijk de overheidsuitgaven beperkt en wordt het draagvlak voor de AOW veiliggesteld.

Verder is de CRvB van oordeel dat met de maatregel in het algemeen een behoorlijk evenwicht is behouden tussen het algemene belang van de samenleving en de individuele belangen van pensioengerechtigden. De AOW-leeftijd wordt immers geleidelijk aan verhoogd en er is een compensatieregeling voor pensioengerechtigden met weinig inkomen en vermogen. In individuele gevallen kan wel sprake zijn van een onevenredig nadeel. In de zaken waarin de Raad in juli 2016 besliste, was dat niet het geval of was dat nog niet vast te stellen. Aan de orde was onder meer een zaak van een pensioengerechtigde die te veel vermogen had om een beroep te kunnen doen op de compensatieregeling. Hij moest daardoor een AOW-gat van één maand met spaargeld overbruggen. Dit levert volgens de Raad geen onevenredig nadeel op.

Toetsing onevenredig nadeel pas op AOW-ingangsdatum

Rechtbank Noord Nederland besliste op 25 november 2015 dat de verhoging van de AOW-ingangsdatum in die specifieke situatie een ongeoorloofde inbreuk op het eigendomsrecht betekent. De Rechtbank overwoog dat sprake is van voor eiseres grote financiële problemen omdat zij geconfronteerd wordt met een AOW-gat van twee jaar. Het is voor haar niet mogelijk om maatregelen of voorzieningen te treffen om in te spelen op de verschuiving van de AOW-leeftijd gezien haar leeftijd, haar grote afstand tot de arbeidsmarkt en haar gezondheidstoestand.

De CRvB oordeelde in juli 2016 anders dan de Rechtbank. Volgens de Raad is het te vroeg om te oordelen of de vrouw op pensioengerechtigde leeftijd inderdaad een onevenredig zware last te dragen zal hebben. Dat zal onder meer van haar inkomens- en vermogenspositie van dat moment afhangen. De beoogde ingangsdatum voor haar pensioen is pas in 2022.

Geen leeftijdsdiscriminatie

De CRvB is van oordeel dat de verhoging van de AOW-leeftijd geen ongeoorloofd onderscheid naar leeftijd inhoudt. De keuze voor een leeftijdsgrens met ingang van wanneer nieuwe wetgeving op iemand van toepassing is, heeft altijd een enigszins willekeurig karakter. Gezien de ruime beleidsvrijheid die de wetgever heeft bij maatregelen op sociaal en economisch gebied en gezien de rechtvaardiging voor de verhoging van de AOW-leeftijd, zijn de gekozen leeftijdsgrenzen niet onredelijk.

4.2 Eigenrisicodragen WGA

Sinds de invoering van Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) in 2006 hebben werkgevers de mogelijkheid om voor een deel van de WIA, de WGA (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten), eigenrisicodrager te worden. Dat eigenrisicodragerschap houdt in dat de werkgever gedurende de eerste 10 jaar verantwoordelijk wordt voor de WGA-uitkering van een arbeidsongeschikte werknemer, zowel financieel als qua uitvoering. De werkgever hoeft dan niet meer de gedifferentieerde WGA-premie aan het UWV te betalen maar moet wel een garantiestelling aan het UWV leveren. Deze garantiestelling maakt in bijna alle gevallen deel uit van een WGA-eigenrisicodragersverzekering van particuliere

verzekeraars. Met zo'n verzekering verzekert de werkgever het financiële risico van WGA-instroom. Daarnaast voert de verzekeraar veelal (een deel van) de re-integratieverplichtingen uit.

Per 1 januari 2017 veranderen er drie wezenlijke aspecten aan eigenrisicodragen WGA. Namelijk:

- toevoegen van het risico van flexwerkers (wet BEZAVA);
- invoer van de terugkeerpremie (Wet verbetering hybride markt WGA); en
- het achterblijven van de 'staartlasten' bij het UWV (Wet verbetering hybride markt WGA).

4.2.1 Toevoegen van het risico van flexwerkers

Tot 1 januari 2017 vallen de medewerkers met een tijdelijk dienstverband buiten de verantwoordelijkheid van de eigenrisicodrager WGA en worden de eventuele WGA-uitkeringen betaald door het UWV. De werkgever betaalt dan ook in alle gevallen een gedifferentieerde WGA-premie voor de flexmedewerkers aan het UWV.

De overheid heeft geconstateerd dat flexmedewerkers veel vaker dan vaste medewerkers in de WGA terecht komen en er ook nog veel langer in blijven. Om deze situatie te veranderen heeft de politiek besloten om het risico van WGA-instroom van flexmedewerkers vanaf 1 januari 2017 samen te voegen met het risico voor vaste medewerkers. Dat houdt in dat, als een werkgever al eigenrisicodrager WGA is, het bedrijf dat per 1 januari 2017 ook automatisch is voor de flexmedewerkers. Een werkgever die de keuze maakt om vanaf 1 januari 2017 eigenrisicodrager te worden, wordt dat voor zowel zijn vaste als voor zijn flexmedewerkers.

De particuliere verzekeraars hebben dit nieuwe risico toegevoegd aan hun verzekeringsproducten. Dat betekent dat elke werkgever met een eigenrisicodragersverzekering WGA een nieuw aanbod krijgt per 1 januari 2017.

4.2.2 Invoer van de terugkeerpremie

Tot nu toe was het voor grote bedrijven die eigenrisicodrager waren en een hoge WGA-instroom hadden, aantrekkelijk om terug te keren naar het UWV. De bestaande WIA-gevallen bleven sowieso achter bij de particuliere verzekeraar en

het bedrijf ging bij het UWV een hele lage, minimumpremie betalen omdat het bedrijf bij het UWV nog geen WIA-instroom kende. Sterker nog, door de aard van het risico (pas na twee jaar ziekte kan WGA-instroom plaatsvinden) en de rekensystematiek van het UWV (het UWV kijkt voor het bepalen van de schadelast twee jaar terug, de zogenaamde t-2 systematiek) bleef het bedrijf maar liefst vier jaar lang de minimumpremie betalen. Voor bedrijven met een korte of middellange visie of bedrijfsbelang kon dit heel aantrekkelijk zijn.

Om dit te vermijden is in de Wet Verbetering Hybride markt WGA de terugkeerpremie ingevoerd. Indien een werkgever terugkeert naar het UWV gaat het bedrijf een gedifferentieerde premie betalen die gebaseerd is op zijn werkelijke WIA-instroom. Het maakt hierbij niet uit voor wiens rekening deze WIA-last is. Deze maatregel maakt de afweging om al of niet terug te keren naar het UWV wezenlijk anders!

4.2.3 **Het achterblijven van de 'staartlasten' bij het UWV**

Tot 1 januari 2017 geldt voor publiek verzekerde bedrijven die eigenrisicodrager willen worden, dat zij dan alle bestaande uitkeringslasten plus het risico van alle

zieke medewerkers – de zogeheten staartlasten - met zich mee nemen. Een uitzondering is al eerder ingevoerd voor kleine bedrijven (tot circa 10 medewerkers) en deels voor middelgrote bedrijven (tot circa 100 medewerkers).

Dat betekent in veel gevallen dat het voor middelgrote en grote bedrijven heel moeilijk wordt om eigenrisicodrager te worden. Verzekeraars stonden niet te trappelen om bestaande, lastig te beïnvloeden, uitkeringslasten over te nemen en het kostte de werkgever sowieso heel veel geld. De werkgever was veelal gedwongen om bij het UWV te blijven. Ook de werkgever die juist zelf de regie wilde nemen over de re-integratie-inspanningen vanuit de overtuiging dat hierdoor WIA-instroom vermeden en beperkt kan worden. En dat is dan weer in het belang van zowel de werkgever als de werknemer.

De wetgever grijpt ook hier in. Voor bedrijven die eigenrisicodrager WGA worden vanaf 1 januari 2017 blijft het risico van zieke en arbeidsongeschikte werknemers achter bij het UWV. Hierdoor is voor veel meer werkgevers eigenrisicodrager worden een reële mogelijkheid en vaak heel aantrekkelijk.

5 Pensioen

5.1 Een nieuwe pensioenuitvoerder: het Algemeen Pensioenfonds

5.1.1 Wat is een APF

Met ingang van 1 januari 2016 is Nederland een nieuwe pensioenuitvoerder rijker: het Algemeen Pensioenfonds (APF). Het APF heeft een aantal specifieke kenmerken die het van andere typen pensioenfonds onderscheidt. Eén van de meest kenmerkende aspecten van een APF is dat het meerdere pensioenregelingen mag uitvoeren en daarvoor afgescheiden vermogens mag aanhouden per zogenoemde collectiviteitskring. Binnen deze collectiviteitskringen delen de deelnemers de risico's met elkaar. Het APF kan de indeling van de collectiviteitskringen zelf bepalen. Veelal verschillen de collectiviteitskringen op het gebied van beleggingsbeleid en daarmee van indexatiepotentieel.

5.1.2 Bestuur en medezeggenschap

Een APF heeft veelal één overkoepelend bestuur van onafhankelijke bestuurders dat verantwoordelijk is voor alle regelingen die de APF voor de aangesloten collectiviteitskringen uitvoert. Binnen een APF is er medezeggenschap over onder andere beleggings-, toeslagen- en premiebeleid. Elke collectiviteitskring heeft hiervoor een belanghebbendenorgaan. Dit orgaan heeft belangrijke goedkeurings- en adviesrechten en bestaat uit vertegenwoordigers van de werkgever, de deelnemers en de pensioengerechtigden. Een APF kan dus meerdere verantwoordingsorganen of belanghebbendenorganen hebben. De taken en bevoegdheden van deze organen richten zich alleen op de eigen collectiviteitskring en niet op de bedrijfsvoering van het pensioenfonds.

5.1.3 Fiscaliteit

Net als andere pensioenfonds is een APF in beginsel vrijgesteld voor de heffing van vennootschapsbelasting. Een belangrijke fiscale voorwaarde is dat de baten voor het grootste deel uiteindelijk ten goede moeten komen aan de pensioengerechtigden. Voor de omzetbelasting (btw) geldt dat de gebruikelijke systematiek voor pensioenfonds wordt toegepast. Dat betekent dat het APF weliswaar ondernemer is voor de omzetbelasting, maar voor een groot gedeelte is vrijgesteld van heffing van btw. Die vrijstelling heeft een belangrijke keerzijde, te

weten dat in rekening gebrachte btw niet aftrekbaar is. Aangezien een algemeen pensioenfonds meerdere pensioenregelingen met een separate collectiviteitskring kan uitvoeren, kan het btw-regime per collectiviteitskring verschillen. Dit hangt af van het type pensioenregeling (DC of DB) dat in de betreffende collectiviteitskring wordt uitgevoerd.

5.2 De België-route

5.2.1 Juridisch kader

In 2003 kwam de IORP-richtlijn (een Institution for Occupational Retirement Provision, een pan-Europees pensioenfonds) tot stand. Deze richtlijn legt de lidstaten minimumvereisten op met betrekking tot de solvabiliteit van IORP's. Nederland legde de solvabiliteitseisen neer in het Financieel toetsingskader (FTK). In aanvulling op de minimumvereisten van de richtlijn koos de Nederlandse wetgever voor het stellen van stringenter solvabiliteitseisen. Lidstaten staan toe dat op hun grondgebied gevestigde ondernemingen premies betalen aan IORP's waaraan in andere lidstaten vergunning is verleend. Andersom ook: zij staan de op hun grondgebied gevestigde IORP's toe premies te ontvangen van ondernemingen die op het grondgebied van andere lidstaten zijn gevestigd.

Bij grensoverschrijdende activiteiten moet een IORP de sociale en arbeidswetgeving van de andere lidstaat toepassen. Concreet betekent dit dat, als een Nederlandse werkgever zijn pensioenovereenkomst laat uitvoeren door een Belgische uitvoerder, het Nederlandse sociaal- en arbeidsrecht en Wet op de loonbelasting van toepassing zijn. Een IORP is in geval van grensoverschrijdende activiteiten ook onderworpen aan eventuele aanvullende informatievoorschriften uit de andere lidstaat.

De IORP staat onder toezicht in de lidstaat van herkomst. De solvabiliteitseisen uit die lidstaat zijn van toepassing. Wanneer een IORP uit België in Nederland actief is, staat deze dus onder toezicht van de Belgische toezichthouder. De Belgische solvabiliteitseisen zijn van toepassing.

5.2.2 Grote politieke opwinding om België-route pensioenfondsen

België profileert zich sinds 2007 als aantrekkelijk vestigingsland voor de uitvoering van grensoverschrijdende pensioenregelingen. Daarvoor kwam het met een zogeheten Organisme voor de Financiering van Pensioenen (OFP).

Begin mei 2014 verschenen berichten in de pers over het pensioenfonds van Aon dat overwoog om naar België te verhuizen. Volgens het artikel in het Financieel Dagblad zijn bedrijven het eindeloos politiek gesoebat over de Nederlandse pensioenregels beu. Daarbij wordt België gezien als een aantrekkelijker pensioenland dan Nederland. Er gelden bijvoorbeeld soepeler governance voorschriften en andere financieringseisen. De Tweede Kamer was erg bezorgd en stelde vragen. Minister Dijsselbloem verklaarde verhuizen van pensioenfondsen naar België om de Nederlandse regelgeving en toezicht te ontwijken onverantwoord. Op 24 juni 2014 reageerde staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op een genuanceerdere manier op de vragen uit de Tweede Kamer. Zij ging in op de waarborgen die van toepassing zijn om voldoende rekening te houden met de belangen van Nederlandse deelnemers.

5.2.3 Verschillen tussen Nederland en België

Bij het vergelijken van de toezichtsystemen in België en Nederland ligt de nadruk veelal op de berekeningswijze van de technische voorziening. De conclusie is vaak dat de OFP in België veel meer vrijheid heeft om de uitgangspunten zelf te bepalen en dat het voor de werkgever goedkoper is. Dat ligt genuanceerder. Het totale pakket aan waarderingsgrondslagen, veronderstellingen en aanvullende zekerheidsmechanismen moet worden bekeken om tot een oordeel te komen over toezichtverschillen tussen Europese landen.

Toegespitst op de verschillen tussen Nederland en België: in Nederland gevestigde pensioenfondsen moeten hun verplichtingen op grond van het FTK waarden tegen marktwaarde. In België gevestigde pensioenfondsen kunnen een naar eigen inschatting realistische disconteringsvoet kiezen voor hun verplichtingen, die 6% zou kunnen bedragen. Zij moeten hun keuze wel rechtvaardigen. Waar in Nederland de bescherming van de rechten van de deelnemers vooral tot uitdrukking komt in het vragen van buffers, koos België

voor de mogelijkheid van een bijstortingsverplichting voor de werkgever en/of vermindering van toekomstige rechten van deelnemers.

5.2.4 Belangrijkste redenen overgang pensioenregeling naar OFP

Waarom kiezen bedrijven voor het onderbrengen van hun pensioenregeling in België? Uit analyse van artikelen in de (vak)pers en jaarverslagen van OFP's blijkt dat schaalvergroting (met daardoor lagere kosten en meer efficiency) een belangrijke reden is voor de keuze van een OFP. Vooral bedrijven waarvan een OFP hun Belgische pensioenregeling al uitvoert, zien de voordelen van het samenvoegen met de Nederlandse regeling. Andere redenen die een aantal keer genoemd worden, zijn de steeds zwaardere eisen die DNB stelt aan bestuurders van pensioenfondsen en het andere prudentiele kader voor OFP's en de ruimere beleggingsvrijheid dan in Nederland.

5.2.5 Om hoeveel grensoverschrijdende pensioenfondsen gaat het eigenlijk?

Uit onderzoek van EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority, de Europese toezichthouder) blijkt dat er maar weinig IORP's grensoverschrijdend actief zijn. Dat zijn er slechts 76 in 2014/2015. In Nederland zijn 13 buitenlandse IORP's actief. Deze IORP's zijn vooral gevestigd in België, Luxemburg en Groot-Brittannië. Er zijn in België per 1 april 2016 veertien grensoverschrijdend actieve OFP's, waarvan er zes actief in Nederland.

Ondanks alle (politieke) ophef lijkt van een massale overstap van pensioenfondsen naar België vooralsnog geen sprake. Het lijkt erop dat Nederlandse pensioenfondsen nog niet warmlopen om naar België te verhuizen.

5.3 Herziening pensioenfondsenrichtlijn: wat betekent dit voor Nederland?

Staatssecretaris Klijnsma stuurde de Tweede Kamer medio 2016 een overzicht van de resultaten van de onderhandelingen over de pensioenfondsenrichtlijn. En op 13 september 2016 beantwoordde zij aanvullende vragen van de Tweede Kamer over dit onderwerp.

5.3.1 **Waarom een herziening van de IORP-richtlijn?**

Sinds de inwerkingtreding van de IORP-richtlijn in 2005 valt het aantal pensioenfondsen dat grensoverschrijdende regelingen uitvoert tegen. Het aantal grensoverschrijdende IORPs is erg beperkt zo blijkt uit onderzoek van EIOPA (zie 5.2.5). De Europese Commissie stelde begin 2014 dan ook een herziening van de richtlijn voor.

5.3.2 **Onderhandelingsresultaat**

De Nederlandse regering stemde in 2014 in grote lijnen in met de doelstellingen in het voorstel van de Commissie. Maar om daadwerkelijk in te kunnen stemmen, stelde de Nederlandse regering, onder grote druk van de Tweede Kamer, een aantal eisen. Klijnsma stuurde op 24 juni 2016 een brief naar de Tweede Kamer waarin zij een overzicht geeft van het onderhandelingsresultaat. De belangrijkste wijzigingen met de huidige richtlijn staan hieronder.

5.3.3 **Collectieve waardeoverdracht naar pensioenfondsen in andere lidstaat**

Voor een collectieve waardeoverdracht van een pensioenfonds naar een pensioenfonds in een andere lidstaat kent de huidige richtlijn geen regels. De herziening van de richtlijn zorgt voor duidelijke spelregels. DNB kan een collectieve waardeoverdracht van een Nederlands pensioenfonds naar een pensioenfonds in een andere lidstaat tegenhouden als:

- de rechten van de deelnemers wiens aanspraken worden overgedragen worden aangetast;
- de rechten van de achterblijvende deelnemers onvoldoende zijn beschermd na de overdracht, of aangetast worden door de overdracht;
- de regeling in onderdekking is op basis van het Nederlandse financieel toetsingskader.

Daarnaast moet een meerderheid van de deelnemers en pensioengerechtigden instemmen met een collectieve waardeoverdracht naar een andere lidstaat. EIOPA kan optreden als bemiddelaar in het geval de toezichthouders van beide lidstaten van mening verschillen over een grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht. Het gaat hier om niet-bindende bemiddeling.

5.3.4 **Informatievereisten**

In het oorspronkelijke Commissievoorstel was sprake van vergaande gedetailleerde voorschriften op het gebied van pensioencommunicatie. Zo stonden er gedetailleerde regels in over hoe één Europees informatiedocument, het Pension Benefit Statement (PBS; vergelijkbaar met het UPO in Nederland), eruit moest zien. Deze regels en de inhoud van het PBS waren niet in lijn met de manier van gelaagd communiceren zoals opgenomen in het wetsvoorstel pensioencommunicatie. Lidstaten kunnen door de herziene IORP-richtlijn nu zelf bepalen hoe het PBS eruit komt te zien en hoe het wordt verstrekt. Dit mag ook via een website. Wel zijn er regels opgesteld over welke informatie er minimaal verstrekt moet worden in het PBS. Sommige van die regels hebben gevolgen voor Nederland. Zo moet op het UPO ook een slechtweerscenario bij het te verwachten pensioen worden opgenomen. En de mate waarin het pensioen gegarandeerd is. Ook moet een uitsplitsing van de kosten en de dekkingsgraad van het pensioenfonds worden opgenomen. Het gaat hierbij om informatie die in Nederland wel beschikbaar is en op grond van de Wet pensioencommunicatie in het Pensioenregister of in de Pensioen 1-2-3 is opgenomen. Daarnaast moet de deelnemer niet één maand, maar drie maanden voorafgaand aan het doorvoeren van een korting daarover worden geïnformeerd.

5.3.5 **Tijdsplanning**

Het Europees Parlement, de Raad en de Europese Commissie bereikten op 30 juni 2016 een akkoord over de herziening van de IORP-richtlijn. De planning voor het vervolg van het traject is dat het Europees Parlement naar verwachting dit najaar over het voorstel zal stemmen. Daarna volgt, naar verwachting tegen het einde van dit jaar, de publicatie van de richtlijn en de inwerkingtreding. Vervolgens hebben de lidstaten een termijn van twee jaar om de herziene richtlijn te implementeren. Het kabinet stuurt zo spoedig mogelijk, uiterlijk drie maanden na de inwerkingtreding van de richtlijn, het implementatieplan naar de Tweede Kamer. Dit maakt duidelijk welke artikelen van de Pensioenwet moeten worden gewijzigd. Vervolgens dient het kabinet het wetsvoorstel tot implementatie van de richtlijn in voor behandeling in de Tweede Kamer. Nadat het wetsvoorstel door beide Kamers is aangenomen en in werking is getreden, zijn pensioenfondsen hieraan gehouden.

5.4 Uitbreiding invloed OR bij pensioenen

Werkgevers en werknemers zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de arbeidsvoorwaarde pensioen. Het is daarom belangrijk dat beide partijen hierop een bepalende invloed kunnen uitoefenen. Wanneer een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) het onderwerp pensioen inhoudelijk regelt, is de invloed van beide partijen verzekerd. Wanneer dat niet zo is, moet de invloed van de werknemers gerealiseerd worden via het instemmingsrecht van de OR. Na een wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en de Pensioenwet krijgen ondernemingsraden instemmingsrecht over de arbeidsvoorwaardelijke aspecten van de pensioenregeling. Ongeacht of de pensioenuitvoerder een pensioenfonds, een verzekeraar of een premiepensioeninstelling is. De OR had geen instemmingsrecht ten aanzien van de keuze van de pensioenuitvoerder, omdat de werkgever daarvoor verantwoordelijk is. Na invoering van de wet heeft de OR instemmingsrecht op de keuze van de pensioenuitvoerder, ongeacht in welk land deze is gevestigd. De wet treedt op 1 oktober 2016 in werking.

5.5 Afkoop klein pensioen gaat veranderen

Staatssecretaris Klijnsma stuurde de Tweede Kamer op 14 april 2016 een beleidsbrief over waardeoverdracht. Daarin staat onder meer dat zij het recht van pensioenuitvoerders tot afkoop van kleine pensioenen gaat veranderen.

5.5.1 Afkooprecht wordt verplichte overdracht van klein pensioen

De belangrijkste wetswijziging die Klijnsma binnenkort in gang wil zetten betreft afkoop kleine pensioenen. Klijnsma: *“Ik vind het een groot goed dat aanspraken hun pensioenbestemming behouden. Dat mensen niet geconfronteerd worden met een afkoop. Dat gaat ten koste van hun pensioen. Vooral voor mensen met parttime banen of banen in bepaalde sectoren. Daarom ga ik zorgen dat hun pensioenpotjes samengevoegd kunnen worden.”*

In verband hiermee wil Klijnsma pensioenuitvoerders verplichten om de waarde van kleine pensioenen over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Als een deelnemer na einde van het dienstverband geen nieuwe werkgever heeft, moet de pensioenuitvoerder de waarde van het pensioen overdragen naar de vorige uitvoerder met de hoogste pensioenaanspraken van die deelnemer.

De verplichting tot waardeoverdracht geldt voor nieuwe slapersrechten. Klijnsma zal onderzoeken waar uitbreiding naar bestaande slapersrechten mogelijk is, en waar dat op onoverkomelijke bezwaren stuit.

Klijnsma streeft ernaar deze aanpassingen medio 2017 in werking te laten treden.

5.6 Hoge Raad: opzegging uitvoeringsovereenkomst leidt tot additionele kosten voor werkgever

Een werkgever wilde de-risiken en zegde de uitvoeringsovereenkomst met het ondernemingspensioenfonds op. Door een arrest van de Hoge Raad blijkt dat niet zonder risico's te zijn.

De-risking betekent het beperken van de financiële risico's van een werkgever met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. Het gaat daarbij meestal om DB-regelingen die een onderneming bij een eigen ondernemingspensioenfonds onderbrengt. De toenemende levensverwachting en de lage rentestand zorgen voor een flinke toename van de pensioenverplichtingen. Beleggingsrendementen maken dit niet goed. De tekorten die ontstaan (of toenemen) hebben gevolgen voor pensioenfonds, maar ook voor ondernemingen. Soms moeten zij aanvullende stortingen doen.

De Hoge Raad oordeelde in de zaak Alcatel-Lucent, dat niet alleen de tekst van een uitvoeringsovereenkomst verplichtingen voor de werkgever kan meebrengen, maar ook de regels van de redelijkheid en billijkheid.

6 Variabele pensioenuitkeringen: Wet verbeterde premieregeling

6.1 Inleiding

Op 1 september 2016 trad de Wet verbeterde premieregeling in werking. Deze wet maakt het mogelijk om door te beleggen na pensioendatum en variabele pensioenuitkeringen aan te kopen waarvan de hoogte afhankelijk is van beleggingsresultaten. De wet bestaat uit een combinatie van het initiatiefwetsvoorstel Uitbetaling pensioen in pensioeneenheden van Kamerlid Helma Lodders en het regeringwetsvoorstel Variabele pensioenuitkering.

6.2 Aanleiding voor de wetwijziging

Werkgevers kiezen steeds vaker voor een beschikbare premieregeling in plaats van een uitkeringsovereenkomst zoals een middelloonregeling. Hierdoor komen risico's, zoals beleggings-, langlevens- en renterisico's steeds meer bij de deelnemer te liggen.

Vóór de invoering van de nieuwe wet moest de deelnemer het opgebouwde kapitaal van een premieregeling uiterlijk op de pensioeningangsdatum omzetten in een levenslange vaste uitkering. De pensioenuitkering mocht vanaf de pensioendatum niet meer fluctueren. Het voordeel hiervan is dat de gepensioneerde op de pensioeningangsdatum weet waar hij aan toe is. Hij krijgt een gegarandeerd levenslang pensioen. Een nadeel is dat het aangekochte pensioen niet meer kan worden gewijzigd. Bijvoorbeeld wanneer de huidige extreem lage rente in de toekomst stijgt. Een ander nadeel is dat de garantie in de afgelopen jaren steeds duurder werd door de ontwikkeling van het langlevensrisico en de marktrente. Dit gaat ten koste van de pensioenuitkering, die in veel gevallen (veel) lager uitkomt dan waar de deelnemer op had gerekend.

Een ander knelpunt betreft de beleggingen. Pensioenuitvoerders moeten voor de pensioendatum geleidelijk het beleggingsrisico afbouwen vanwege het prudent-person beginsel in de Pensioenwet. Hierdoor kunnen deelnemers niet gedurende de pensioenopbouw tot aan hun pensioen risicovol beleggen en kan de beleggingshorizon niet volledig benut worden. En dat verkleint de kans op een hoger pensioen.

6.3 Uitgangspunten Wet verbeterde premieregeling

6.3.1 Keuzemogelijkheden nemen toe

Door de Wet verbeterde premieregeling nemen de keuzemogelijkheden van deelnemers toe.

De wet biedt werknemers met een beschikbare premieregeling of een kapitaalovereenkomst (hierna: premieovereenkomst) de keuze tussen een vaste of een variabele pensioenuitkering. Een deelnemer kan kiezen tussen een individuele en een collectieve variabele pensioenuitkering. Dit verschil ziet op de verwerking van financiële mee- of tegenvallers als gevolg van:

- beleggingsrisico;
- de ontwikkeling van sterfteresultaten; en/of
- de ontwikkeling van de levensverwachting.

Deze risico's kunnen individueel of collectief gedragen worden. Het sterfterisico moet collectief gedeeld worden.

Jaarlijks stelt de pensioenuitvoerder het financiële resultaat vast. Het collectief toedelingsmechanisme moet worden toegepast op een toedelingskring (groep) van pensioengerechtigden en/of deelnemers.

6.3.2 Rekenen met de risicovrije rente

Zowel in geval van individuele toedeling als collectieve toedeling moet worden uitgegaan van de zogenoemde risicovrije rente. DNB publiceert periodiek de hoogte van deze rente. Met deze rente berekent de pensioenuitvoerder hoe hoog het pensioen is dat op basis van het beschikbare kapitaal naar verwachting levenslang kan worden uitgekeerd. Hoe hoger deze rente des te hoger de initiële pensioenuitkering. Aan de andere kant neemt het risico toe dat de pensioenen neerwaarts gaan variëren. Omdat deze rente op dit moment erg laag is, is de verwachting dat de uiteindelijke rendementen deze rente overstijgen.

6.3.3 Verandering beleggingsbeleid

De zorgplicht van de pensioenuitvoerder en het beleggingsbeleid wordt anders, wanneer de (gewezen) deelnemer een voorkeur heeft voor een variabele in plaats van een vaste uitkering. Dat geldt ook wanneer hij toetreedt tot een toedelingskring

waarop een collectief toedelingsmechanisme voor het beleggingsrisico wordt toegepast. Deze mogelijkheid bestaat 10 jaar vóór de pensioenleeftijd.

Voor zover de (gewezen) deelnemer de voorkeur heeft voor een variabele uitkering, stemt de pensioenuitvoerder de afbouw van het beleggingsrisico af op een variabele uitkering. Dit betekent in de praktijk dat die afbouw minder zal worden, omdat bij een variabele uitkering de beleggingshorizon verder in de tijd opschuift. De pensioenuitvoerder zal de (gewezen) deelnemer nadrukkelijk gaan vragen naar zijn voorkeur voor een vaste of een variabele uitkering zodra dit relevant wordt voor de beleggingen.

6.3.4 Informatie van de pensioenuitvoerder

De pensioenuitvoerder legt de (gewezen) deelnemer voorafgaand aan de pensioeningangsdatum de keuze voor tussen een vaste uitkering of een variabele uitkering. Hierbij moet de pensioenuitvoerder de (gewezen) deelnemer wijzen op alle relevante informatie over de gevolgen en risico's van deze keuze en een opgave van de hoogte van de vaste en variabele uitkering. Tevens moet de pensioenuitvoerder vermelden binnen welke termijn de (gewezen) deelnemer moet kiezen. Bij het uitblijven van een keuze, wordt automatisch overgegaan tot de vaste uitkering. Met andere woorden: de vaste pensioenuitkering blijft het uitgangspunt, tenzij de (gewezen) deelnemer binnen de gestelde termijn kiest voor een variabele pensioenuitkering.

De pensioenuitvoerder is niet verplicht om naast de vaste uitkering tevens de mogelijkheid te bieden van een variabele uitkering. De pensioenuitvoerder mag zich beperken tot één van deze twee mogelijkheden. In dat geval moet de uitvoerder de deelnemer in ieder geval wijzen op de mogelijkheid van een waardeoverdracht naar een andere pensioenuitvoerder die de andere mogelijkheid biedt.

Wanneer de pensioengerechtigde kiest voor een variabele uitkering, moet de pensioenuitvoerder hem jaarlijks informeren. Niet alleen over de uitkering over het afgelopen jaar maar ook over de verwachte uitkering voor het komende jaar.

6.3.5 Variabele pensioenuitkering door een PPI

Een PPI mag geen vastgestelde pensioenuitkering uitvoeren omdat een dergelijke uitkering afhankelijk is van het leven van de pensioengerechtigde. Een PPI mag niet een dergelijk biometrisch risico lopen. Als de PPI het sterfteresultaat kan afwentelen op de pensioengerechtigden, mag de PPI wel variabele pensioenuitkeringen uitvoeren.

6.4 Pensioenknip en omzetting ingegane vaste uitkering

Voor de invoering van de Wet verbeterde premieregelingen moesten pensioengerechtigden op pensioendatum een levenslange vaste pensioenuitkering aankopen tegen een zeer lage rentestand. Zij konden geen gebruik maken van de keuzemogelijkheid om een variabele uitkering aan te kopen.

De Tweede Kamer stelde voor de mogelijkheid te bieden om de ingegane vaste uitkeringen alsnog om te zetten in een variabele uitkering. Deze mogelijkheid is niet opgenomen in de Wet verbeterde premieregeling. Uit overleg tussen staatssecretaris Klijnsma en het Verbond van Verzekeraars blijkt dat verzekeraars onder voorwaarden aan een dergelijke omzetting willen meewerken. Het Verbond adviseert haar leden voor de groep gepensioneerden waarvoor het pensioen in de periode 1 januari 2014 en 8 juli 2015 is ingegaan, de mogelijkheid te bieden het al ingegane vaste pensioen alsnog om te zetten naar een variabele uitkering.

6.4.1 Voor- en nadelen van omzetting

Uit analyses die het Verbond van Verzekeraars liet uitvoeren, blijkt dat het omzetten van reeds lopende contracten naar contracten met een variabele uitkering onder bepaalde omstandigheden voordeel kan opleveren voor de deelnemer.

Een belangrijke voorwaarde is dat de deelnemer bereid moet zijn om beleggingsrisico te nemen om in een nieuw contract met variabele uitkering een hogere uitkering te kunnen krijgen. Dit betekent dat de uitkering ook lager kan uitpakken indien de beleggingsresultaten tegenvallen. Daarnaast zal de hoogte van de uitkering afhangen van de ontwikkelingen in de levensverwachting. Het voordeel zal lager zijn doordat er kosten worden berekend voor de omzetting.

6.4.2 Voorwaarden voor omzetting

De afgelopen periode bepaalden het Verbond van Verzekeraars, DNB en AFM en de betrokken ministeries de volgende voorwaarden waaronder verzekeraars de omzetting kunnen aanbieden.

- **Wederzijds goedvinden.** Tussen de pensioengerechtigde en de verzekeraar moet overeenstemming bestaan over het openbreken van het reeds lopende contract.
- **Afbakening van de groep.** Verzekeraars gaan diegenen die een vast en levenslang pensioen hebben ingekocht met een ingangsdatum in de periode van 1 januari 2014 tot 8 juli 2015 en van wie de pensioenuitkering hoger is dan de actuele wettelijke afkoopgrens (in 2016 € 465,94 per jaar) persoonlijk informeren over de mogelijkheid het lopende contract om te zetten.
- **Periode.** De omzettingmogelijkheid staat open in de periode van 1 januari 2017 tot en met in ieder geval 1 juli 2017. Het moment vanaf wanneer de omzetting kan plaatsvinden, kan daarbij tussen verzekeraars verschillen in verband met de tijd die nodig is voor de ontwikkeling van een product met een variabele pensioenuitkering en de invulling van de communicatie daarover. Het omzetten van het contract naar een variabele uitkering vindt plaats bij de huidige verzekeraar. Indien de huidige verzekeraar in het eerste halfjaar van 2017 geen variabele uitkering aanbiedt, willen verzekeraars medewerking verlenen aan een waardeoverdracht voor omzetting naar een variabele pensioenuitkering. De staatssecretaris creëert daartoe in de Pensioenwet een wettelijke basis via de Verzamelwet pensioenen 2017.
- **Communicatie.** Goede informatie is noodzakelijk om bepaalde deelnemers te informeren dat zij in aanmerking komen voor de herkansing. En om te zorgen dat zij een weloverwogen keuze kunnen maken zonder daarbij te veel risico te nemen. Verzekeraars zullen de pensioengerechtigden die in aanmerking komen voor de herkansing, persoonlijk hierover informeren. Vervolgens stelt de verzekeraar op aanvraag een persoonlijke offerte op. De verzekeraar stelt dezelfde informatie beschikbaar over het product met een variabele uitkering, als aan deelnemers bij pensioeningang.
- **Zorgplicht.** Ten aanzien van de zorgplicht voor de uitvoering van de variabele uitkering gelden de regels van de nieuwe Wet verbeterde premieregeling. Bij de uitvoering van een variabele uitkering moet een pensioenuitvoerder handelen in het belang van de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde. Ook gelden

regels ten aanzien van het vaststellen van en informeren over het gehanteerde beleggings- en risicoprofiel.

- **Marktwaaarde.** De omzetting vindt plaats op basis van de actuele waarde van de pensioenrechten op grond van de vaste pensioenuitkering. De actuele waarde wordt bepaald aan de hand van het actuele bij de verzekeraar geldende tarief. Dat wil zeggen de huidige marktrente en toepassing van de actuele sterftegrondslagen verminderd met kosten.
- **Kosten.** Met de omzetting naar een contract met een variabele uitkering zijn kosten gemoeid. Verzekeraars kunnen een eerlijke en objectieve vergoeding in rekening brengen voor kosten die voor de verzekeraar rechtstreeks verbonden zijn aan de omzetting naar een nieuw contract. Daarbij gaat het om kosten die het gevolg zijn van het weer liquide maken van de beleggingen. Daarnaast is er sprake van uitvoerings- en behandelingskosten.
- **Keuzemogelijkheden.** De Pensioenwet stelt regels met betrekking tot keuzemogelijkheden, zoals vormen van uitruil van pensioensoorten of variatie in de hoogte van de pensioenuitkering (de zogenaamde hoog/laag constructie). Deze keuzemogelijkheden gelden op het moment van pensioeningang en zijn niet van toepassing in het geval van de omzetting. Wanneer op het moment van pensioeningang de keuze voor variatie in de hoogte van de pensioenuitkering is gemaakt, kan deze niet worden uitgebreid. Het is wel mogelijk om de eerder gekozen variatie in de omvang van de pensioenuitkeringen te beperken of niet toe te passen voor de met de omzetting te verkrijgen variabele pensioenuitkering.
- **(Ex-)partner.** Als de pensioengerechtigde opteert voor een variabele pensioenuitkering, kan ook het perspectief voor het partnerpensioen en het verevende deel van het ouderdompensioen veranderen. Een variabel (partner) pensioen zou lager kunnen uitpakken dan het voorheen verzekerde vaste bedrag. Verzekeraars zullen daarom ook de partner of de vereveningsgerechtigde in de zin van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding instemming vragen voor het omzetten van het contract.
- **Fiscaliteit.** In veel gevallen heeft het omzetten van de lopende vaste pensioenuitkering in een variabele pensioenuitkering gevolgen voor de omvang van de uitkering. Dit levert strijd op met de fiscale regels ten aanzien van de mogelijke variatie in de omvang van de pensioenuitkeringen. Om te voorkomen dat de fiscale regels in de weg staan aan de mogelijkheid om de in de periode

van 1 januari 2014 tot 8 juli 2015 ingegane vaste pensioenuitkeringen om te zetten in variabele pensioenuitkeringen, zal de staatssecretaris van Financiën een Beleidsbesluit vaststellen en publiceren. Bovendien zal in dit beleidsbesluit worden geregeld dat bij het omzetten van de vaste pensioenuitkering in een

variabele pensioenuitkering niet hoeft te worden getoetst aan de zogenoemde bovenmatigheidstoets.

7 Pensioen van de directeur-grotaandeelhouder

7.1 Inleiding

Het afgelopen jaar stond de oplossing van knelpunten rondom pensioen in eigen beheer in de schijnwerpers. Deze knelpunten zijn ontstaan door het steeds groter wordende verschil tussen de fiscale en de commerciële waardering. Daardoor kunnen BV's met een PEB vaak geen dividend uitkeren en ontstaan er problemen bij echtscheiding van de DGA en/of bij herverzekering van de aanspraken. De staatssecretaris van Financiën diende op Prinsjesdag een wetsvoorstel in om pensioen in eigen beheer af te schaffen. In het eerste deel van deze nieuwsbrief leest u daarover meer.

Er gebeurde meer op het vlak van het pensioen van de DGA. Nog steeds moet de rechter veelvuldig beslissen over het pensioen in het kader van echtscheiding van de DGA. Ook over de waardering van de pensioenverplichting na overdracht bestond verschil van mening. Hierna lichten wij er een paar voor u uit.

7.2 Pensioenverevening bij echtscheiding

Volgens constante jurisprudentie van De Hoge Raad is een eis tot afstorting van een te verevenen DGA-pensioen redelijk en billijk. Alleen wanneer daardoor de continuïteit van de onderneming van de BV in gevaar komt, hoeft een verzoek tot afstorting niet gehonoreerd te worden.

Het Hof Den Haag heeft hier een andere oplossing voor. Het Hof introduceerde het begrip "postrelationele solidariteit". Volgens het Hof brengt de postrelationele solidariteit tussen ex-echtgenoten met zich dat de DGA en zijn partner het effectief aanwezige pensioen in gelijke mate moeten verevenen. Het Hof vindt dat van de DGA niet in redelijkheid kan worden verwacht dat hij een

groot deel van de benodigde voorziening ten behoeve van zijn ex afstort waarbij hij geen zekerheid meer heeft over de dekking van zijn eigen pensioen. Daarnaast moet de BV over voldoende liquiditeiten kunnen beschikken om aan haar lopende verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Het Hof acht het daarom redelijk en billijk dat een pensioenafstorting plaatsvindt voor beide partijen in gelijke mate.

7.3 Waardering pensioen bij overdracht van de verplichting

In het arrest van de Hoge Raad van 16 oktober 2015 besliste ons hoogste rechtscollege als volgt. Een Werk BV en een Pensioen BV moeten bij overdracht van een pensioenverplichting uitgaan van de waarde in het economische verkeer (marktwaarde). Daarna moet de Pensioen BV op de fiscale balans de pensioenverplichting fiscaal waarderen. Dit leidt in het jaar van overdracht tot een belaste vrijval van de pensioenverplichting.

Het Gerechtshof Arnhem besliste dat er geen vrijval van de pensioenverplichting optreedt in het jaar van het ontstaan van de Nederlandse belastingplicht van een BV. Zowel in de openingsbalans als de slotbalans van het eerste jaar voerde de BV de commerciële waarde op. Volgens de inspecteur moest de BV de verplichting aan het einde van het jaar fiscaal waarderen. Daardoor zou de BV een winst hebben in dat jaar. Het Hof vond dat de BV de waarde van de verplichting aan het einde van het eerste boekjaar niet hoeft te waarderen op de fiscale waarde. Volgens het Hof gelden de regels voor de jaarwinstbepaling (fiscale waarde) alleen voor zover er in het kalenderjaar mutaties zijn in de toegezegde aanspraken. De Hoge Raad vond noch in de tekst noch in de ontstaansgeschiedenis van de wettelijke regelgeving een grond aanwezig om per het einde van het (eerste) boekjaar de fiscale waarderingsregels van het pensioen niet toe te passen.

8 De toekomst van ons pensioenstelsel

8.1 Inleiding

Begin 2004 vroeg de staatssecretaris van SZW de SER hoe zij aankijkt tegen de aanvullende pensioenen en welk transitiepad nodig is voor een eventuele aanpassing. Deze vraag kwam voort uit de eerder dat jaar gestarte Nationale Pensioendialoog. Aanleiding voor de pensioendialoog waren vragen over de financiële en maatschappelijke houdbaarheid van aanvullende pensioenen. Met name door de financiële crisis in 2008 werden de kwetsbaarheden van het stelsel voor alle betrokkenen duidelijk. De SER publiceerde in februari 2015 het *Advies toekomst pensioenstelsel* en in mei 2016 de *Verkenning persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling*. De staatssecretaris bracht daarop in juli 2016 de *Perspectiefnota toekomst pensioenstelsel* uit.

8.2 Advies toekomst pensioenstelsel

In het *Advies toekomst pensioenstelsel* verkende en beoordeelde de SER vier varianten om het pensioenstelsel te ontwikkelen en te versterken. Deze varianten verschillen van elkaar op het gebied van opbouw van het pensioenvermogen, keuzevrijheid, mate van collectiviteit en risicodeling tussen generaties. De SER bekeek deze varianten:

- I. uitkeringsovereenkomst met degressieve opbouw;
- II. nationale pensioenregeling;
- III. persoonlijk pensioenvermogen met vrijwillige risicodeling;
- IV. persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling.

De laatste variant bestempelde de SER als “interessant, maar onbekend” en kondigde aan deze nader te willen bestuderen en te verkennen.

8.3 Verkenning persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling

De resultaten van het nadere onderzoek naar variant IV publiceerde de SER in mei 2016 in de *Verkenning persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling*. De “interessante maar onbekende variant” is volgens de SER na nadere invulling en vergelijking met andere varianten meer bekend geworden en blijft interessant. Ook variant I, de uitkeringsovereenkomst met degressieve opbouw, is in de

Verkenning nog nadrukkelijk in beeld. De varianten II en III beoordeelde de SER als minder interessant en bleven in de Verkenning verder onbesproken.

De SER verdeelt variant IV in drie subvarianten. Variant IV-A is de basis optie en voorziet enkel in het delen van biometrische risico's en de risico's die samenhangen met arbeidsongeschiktheid. In variant IV-B, de hybride optie, worden ook de beleggingsrisico's gedeeld binnen bestaande generaties, bijvoorbeeld in de uitkeringsfase. In variant IV-C, de optie met uitgebreide risicodeling, worden de beleggingsrisico's ook gedeeld met toekomstige generaties.

De SER concludeert dat “een werkend prototype van variant IV-C is ontwikkeld”. Daarmee is deze variant niet langer onbekend. De analyse toont aan dat de variant ook daadwerkelijk interessant is in het licht van een toekomstbestendig pensioenstelsel. Variant IV-C verbindt de sterke eigenschappen van uitkeringsovereenkomsten en premieovereenkomsten. De intergenerationele risicodeling van beleggingen via een buffer leidt tot stabielere en/of hogere pensioenuitkomsten dan in de varianten waarmee deze variant is vergeleken. Vooraf worden heldere verdeelregels over de buffer afgesproken. Doordat de buffer niet negatief mag zijn kunnen risico's niet worden doorgeschoven naar toekomstige generaties. Wel heeft de buffer als nadeel dat de pensioenregeling complexer is en voor deelnemers minder transparant dan varianten zonder expliciete buffers. Binnen persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling zal het delen van het macro-langlevensrisico het pensioeninkomen voor de oudere deelnemer stabiliseren en zorgt het life cycle beleggen ervoor dat het beleggingsbeleid beter kan aansluiten bij de leeftijd van de deelnemer.

8.4 Perspectiefnota toekomst pensioenstelsel

In de op 8 juli 2016 gepresenteerde *Perspectiefnota toekomst pensioenstelsel* geeft de staatssecretaris van SZW aan langs welke vier hoofdlijnen zij wil komen tot een stelsel waarin collectiviteit en solidariteit behouden blijven. Maar dat beter aansluit bij de veranderende arbeidsmarkt. Een stelsel dat explicieter uitgaat van de risico's die nu eenmaal onvermijdelijk horen bij pensioenopbouw. Hierdoor krijgen deelnemers en pensioengerechtigden meer realistische

verwachtingen over hun pensioen. Een stelsel dat inclusiever is, maatwerk mogelijk maakt en ruimte biedt voor het maken van individuele keuzes. Deze vier hoofdlijnen zijn:

1. toereikend pensioen voor alle werkenden;
2. afschaffen doorsneesystematiek;
3. nieuwe pensioenovereenkomst;
4. keuzevrijheid en maatwerk.

De staatssecretaris gaat daarbij in op de verschillende soorten pensioenovereenkomsten die de SER in kaart bracht. Zij geeft daarbij aan dat de contractvormen IV-A en IV-B vanaf september 2016 al mogelijk zijn met de Wet verbeterde premieregeling. Variant IV-C vindt zij interessant en wil zij verder onderzoeken. De uitkeringsovereenkomst met degressieve opbouw noemt zij “een wenkend perspectief”. Het kabinet wil de komende maanden bezien of deze varianten mogelijk gemaakt kunnen worden en hoe aan alle randvoorwaarden kan worden voldaan. Als daarover meer duidelijkheid is, kan in de toekomst een definitieve weging worden gemaakt.

8.5 De agenda voor deze kabinetsperiode

De staatssecretaris geeft aan dat aanpassing van het pensioenstelsel een ingrijpende operatie is. Dit vraagt om grote zorgvuldigheid ook in juridische zin. Het vraagt om voldoende voorbereidingstijd voor pensioenuitvoerders en een tijdige en heldere communicatie met de deelnemers. De afgelopen periode is op vele fronten hard gewerkt aan de bouwstenen voor een nieuw stelsel. De uiteindelijke invulling en uitvoering komt pas in de volgende kabinetsperiode aan de orde. Er zijn echter genoeg vraagstukken die op korte termijn om een verdere uitwerking vragen. Het is volgens de staatssecretaris belangrijk om de vaart erin te houden, zodat invoering van een nieuw stelsel per 2020 mogelijk blijft. Het kabinet houdt bij deze vraagstukken de regie en zal gezamenlijk met het pensioenveld en sociale partners een aantal zaken na de zomer verder uitwerken. Daarbij hanteert het de volgende agenda.

- Relevant is naar welke pensioenovereenkomst partijen eventueel willen overstappen en hoe deze eruit komt te zien. De Pensioenfederatie gaf aan de komende tijd te onderzoeken hoe in de praktijk een overstap op een ander

contract kan uitpakken voor verschillende fondsen. Op basis van deze exercitie kan beoordeeld worden of verdere trechtering wenselijk is.

- De transitie bij het afschaffen van de doorsneepremie moet verder worden uitgewerkt. Daarbij moet worden bezien wat dit betekent voor verschillende pensioenfondsen en verzekeraars. Verder zal in kaart worden gebracht in hoeverre een evenwichtige transitie binnen een korte periode mogelijk is.
- Het kabinet zal samen met DNB en AFM in beeld brengen welke gevolgen de verschillende pensioenovereenkomsten voor het toezicht zullen hebben. In samenhang daarmee kan worden bezien welke gevolgen dat heeft bij de invulling van de nadere randvoorwaarden voor de verschillende pensioenovereenkomsten.
- Als er meer duidelijkheid is over de nadere invulling van de pensioenovereenkomsten, kunnen ook de juridische en fiscale kaders nader worden uitgewerkt.
- De SER zal zich de komende maanden buigen over de positie van zelfstandigen in het toekomstige pensioenstelsel.

8.6 Conclusie

Na een pensioendialoog, een SER-Advies, een SER-Verkenning en een perspectiefnota is alleen de richting waarin de discussie over de toekomst van ons pensioenstelsel zich beweegt inmiddels duidelijk. De premieovereenkomst met degressieve opbouw en het persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling hebben de voorkeur. Echte knopen hakt het kabinet nog niet door. Het legt de bal in eerste instantie (weer) bij de sociale partners. Een keuze is nog niet gemaakt. Het blijft bij nader onderzoek. Een definitieve weging van de alternatieven wordt pas in de toekomst gemaakt. Daarbij loopt de discussie veel via economische en actuariële lijnen en is er weinig aandacht voor de juridische en fiscale componenten. Bijvoorbeeld het onderscheid op basis van leeftijd dat een uitkeringsovereenkomst met degressieve opbouw in zich heeft. Dergelijk onderscheid is alleen toegestaan als sprake is van een objectieve rechtvaardigingsgrond. Dat wil zeggen dat het onderscheid objectief is gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor dat doel passend en noodzakelijk zijn. Het is niet bij voorbaat zeker dat er voor de uitkeringsovereenkomst met degressieve opbouw een objectieve rechtvaardigingsgrond geformuleerd kan worden.

9 Lijfrente

9.1 Maximale lijfrentepremieaftrek

Belastingplichtigen die bij aanvang van 2016 nog niet de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt kunnen in dat jaar lijfrentepremie aftrekken als zij daarvoor ruimte hebben. De lijfrente jaarruimte bereken je volgens de formule: **(13,8% x P) – 6,5A – F**.

P staat voor de **premiegrondslag**. Deze bestaat uit winst uit onderneming vóór toe- of afname van de FOR, het belastbare loon, het belastbare resultaat uit overige werkzaamheden en de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen in het voorafgaande jaar, verminderd met een franchise van € 11.996. De maximale premiegrondslag bedraagt in 2016 € 101.519
A staat voor de aan het vorige jaar toe te rekenen **aangroei van het pensioen** (factor A).

F staat voor **toename van oudedagsreserve** (FOR) van het vorige kalenderjaar.

De belastingplichtige kan de jaarruimte verhogen met de reserveringsruimte, de en stakingslijfrente en de lijfrente voor omzetting van de FOR.

De reserveringsruimte bestaat uit de niet benutte jaarruimte van de zeven voorafgaande kalenderjaren. De reserveringsruimte is het laagste bedrag van:

- de som van de niet benutte jaarruimte;
- 17% van de premiegrondslag of
- € 7.088.

Het maximum van € 7.088 wordt verdubbeld als de belastingplichtige bij het begin van het kalenderjaar ouder is dan de AOW-leeftijd min 10 jaar.

De belastingplichtige kan de premieaftrek verhogen als hij de in het kalenderjaar gerealiseerde stakingswinst omzet in een lijfrente. Afhankelijk van de omstandigheden zoals de leeftijd van de belastingplichtige, arbeidsongeschiktheid of overlijden en of de lijfrente direct ingaat is de verhoging maximaal € 449.283, € 224.649 of € 112.330. De belastingplichtige kan de maximale lijfrentepremie verder verhogen door omzetting van de oudedagsreserve in een lijfrente.

9.2 Ingangs- en einddatum

Soort lijfrente	Ingangsdatum	Einddatum
Oudedagslijfrente	Uiterlijk de AOW-leeftijd + 5 jaar	Lijfrenteverzekering: overlijden Bancaire lijfrente na ten minste 20 jaar + jaren waarin de lijfrente is ingegaan vóór de AOW-leeftijd
Tijdelijke oudedagslijfrente (opgebouwd tot 2014)	Niet eerder dan het kalenderjaar waarin de 65-jarige leeftijd wordt bereikt en niet later dan het kalenderjaar waarin de 70-jarige leeftijd wordt bereikt of AOW-gerechtigde leeftijd + 5 jaar	Minimaal 5 jaar na de ingangsdatum
Tijdelijke oudedagslijfrente (opgebouwd na 1-1-2014)	Niet eerder dan het kalenderjaar waarin de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt en niet later dan 5 jaar na het kalenderjaar waarin de AOW-leeftijd is bereikt	Minimaal 5 jaar na de ingangsdatum
Overbruggingslijfrente (opgebouwd voor 1-1-2006) Niet bancaire	Vrij	Kalenderjaar waarin: • de 65-jarige leeftijd wordt bereikt of • de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt of • het pensioen ingaat

9.3 Saldomethode

De lijfrente-uitkering is belast voor zover de belastingplichtige de premies hiervoor heeft afgetrokken. Dat houdt in, dat op de uit te keren lijfrentetermijnen eerst de bedragen in mindering worden gebracht die niet zijn afgetrokken. De uitkering is dus pas belast nadat de uitkeringen uitgaan boven de som van de niet afgetrokken premies. Dit noemen we de saldomethode. De saldomethode is beperkt. Jaarlijks mag de belastingplichtige maar een bedrag van maximaal € 2.269 aan het onbelaste saldo toevoegen.

Volgens de rechter mag een belastingplichtige gebruik maken van de saldomethode voor zover hij kan aantonen dat hij de premie niet heeft afgetrokken. Het is dus zaak dat de belastingplichtige zelf goed bijhoudt welke premies hij niet heeft afgetrokken.

Een belastingplichtige kan, in plaats van de saldomethode, er ook voor kiezen om te veel betaalde lijfrentepremies te laten terugstorten. Volgens het verzamelbesluit van 13 juni 2012 voor lijfrenten mag een belastingplichtige de teveel betaalde lijfrentepremie op zijn lijfrentespaar- of beleggingsrekening ook laten terugstorten. Hij moet dat doen binnen drie maanden na de storting van de premie. Maar de staatssecretaris keurt goed dat de terugstorting ook na drie maanden plaatsvindt. Deze toezegging geldt voor de premies die betaald zijn in de jaren 2012 tot en met 2016. Belastingplichtigen die hierop een beroep willen doen moeten aan de inspecteur een “verklaring geruisloze terugstorting” vragen. Dit kan tot 31 december 2017.

9.4 Compensatie kosten

In het kader van de woekerpolis affaire verstrekken verzekeraars compensaties voor in rekening gebrachte kosten. In het beleidsbesluit van 20 december 2011 geeft de staatssecretaris aan dat het compensatiebedrag deel uitmaakt van de lijfrente.

Wanneer de kostenvergoeding eenmalig wordt uitgekeerd in plaats van bijgeschreven op de lijfrenteverzekering, merkt de staatssecretaris dit niet aan als

afkoop van de lijfrenteverzekering. In het beleidsbesluit van 20 december 2011 schrijft de staatssecretaris dat op dat moment alleen de uitgekeerde kostenvergoeding belast is.

9.5 Waarde aanspraak bij afkoop

Sinds 1 januari 2016 geldt bij afkoop van een lijfrenteverzekering of –rekening de minimumwaarderingsregel niet meer. Volgens deze regeling werd de waarde bij afkoop ten minste gesteld op betaalde premies vermeerderd met het daarover behaalde rendement. Maar als het rendement negatief was moest de belastingplichtige toch belasting betalen over de in aftrek gebrachte premies. Met ingang van 2016 is de afkoopwaarde gelijk aan de waarde in het economische verkeer op de afkoopdatum. De staatssecretaris keurde goed dat deze regel al werd toegepast voorafgaande aan de wetswijziging.

9.6 Revisierente

Bij afkoop van een lijfrente is de belastingplichtige naast inkomstenbelasting over de waarde van de aanspraak ook 20% revisierente verschuldigd. Een belastingplichtige vroeg de rechter om het bedrag van de revisierente te verminderen tot nihil vanwege de psychische toestand waarin hij ten tijde van de afkoop verkeerde. Volgens de rechter bieden de wettelijke bepalingen niet de mogelijkheid om rekening te houden met persoonlijke omstandigheden van een belastingplichtige.

Copyright © Aegon Adfis

Aegon Adfis stelde deze Prinsjesdagspecial met de grootst mogelijke zorg samen. Voor eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden aanvaardt Aegon Adfis geen aansprakelijkheid. Aan de inhoud van deze Prinsjesdagspecial kunnen geen rechten worden ontleend. De inhoud van deze nieuwsbrief kan in de loop van de tijd verouderd of achterhaald zijn. Het vermenigvuldigen, overdragen, bewerken of verspreiden van de informatie uit deze Prinsjesdagspecial in welke vorm dan ook is niet toegestaan, tenzij daarvoor uitdrukkelijk voorafgaand toestemming is verleend door Aegon Adfis.